

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΕΙΡΑΙΑ
ΤΜΗΜΑ ΚΛΩΣΤΟΥΨΑΝΤΟΥΡΓΙΑΣ
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΦΟΡΕΣΙΕΣ ΤΗΣ ΤΡΙΓΛΙΑΣ (Μ. ΑΣΙΑ)
ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

- Κακαράντζα Κωνσταντίνα, 35532, Ειδικότητα: Έτοιμο Ένδυμα
- Ποθητού Αικατερίνη, 34383 , Ειδικότητα: Πλεκτική
Επιβλέπων Καθηγητής: Ε. Γράβας

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2012

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην πτυχιακή μας εργασία θα αναλύσουμε τις παραδοσιακές τοπικές φορεσιές της Τρίγλιας (Μ. Ασία), παραθέτοντας τα επιμέρους τμήματά τους και τον τρόπο κατασκευής τους, καθώς και τον τρόπο χρήσης τους διαμέσου της καθημερινότητάς τους.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣσελ.4	
1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑσελ.5	
1.1 ΠΩΣ ΣΥΝΔΕΕΤΑΙ Η ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ.....σελ.5	
1.2 ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ.....σελ.6	
1.3 Η ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΗΣ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΤΡΙΓΛΙΑΣ.....σελ.10	
1.4 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΡΑΦΗΝΑΣσελ.17	
2 Η ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΦΟΡΕΣΙΑ (Μ. ΑΣΙΑ)σελ.22	
3 Η ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΦΟΡΕΣΙΑ (ΠΡΟΚΟΝΝΗΣΟΣ ΠΑΛΑΤΙΑ)σελ.25	
3.1 ΕΣΩΡΟΥΧΑ.....σελ.28	
3.2 ΠΟΥΚΑΜΙΣΑ.....σελ.29	
3.3 ΒΡΑΚΕΣ.....σελ.30	
3.4 ΒΡΑΚΟΖΩΝΑ.....σελ.31	
3.5 ΛΙΜΠΑΝΤΕΣ, ΤΣΙΠΑΚΙ.....σελ.32	
3.6 ΠΑΝΩΦΟΡΙΑ.....σελ.33	
3.7 ΚΕΦΑΛΟΔΕΜΑΤΑ.....σελ.34	
3.8 ΚΟΣΜΗΜΑΤΑ.....σελ.36	
3.9 ΥΠΟΔΗΣΗ.....σελ.38	
3.10 ΝΥΦΙΚΑ.....σελ.39	
4 Η ΑΝΔΡΙΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ (ΠΡΟΚΟΝΝΗΣΟΣ, ΠΑΛΑΤΙΑ)σελ.41	
5 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΤΡΙΓΛΙΑΣ (Μ. ΑΣΙΑ)σελ.47	
6 ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΗΣ ΜΟΔΑΣ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΑ ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΑ ΧΡΟΝΙΑσελ.51	
6.1 ΜΕΘΟΔΟΣ (ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΛΕΔΟ).....σελ.52	
6.2 ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....σελ.57	
7 ΓΛΩΣΣΑΡΙσελ.59	
8 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑσελ.69	

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Για την βοήθεια τους στην εκπόνηση της πτυχιακής μας εργασίας, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τον καθηγητή και εισηγητή Κ. Ευθύμιο Γράβα για την βοήθεια στην στήριξη και την επίβλεψη της πορείας της εργασίας.

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε επίσης την Κα. Καρχιμάνη Ελένη, διευθύντρια του Λυκείου Ελληνίδων Ραφήνας, καθώς και την Κα. Παναγιώτου Χριστίνα, καθηγήτρια ιστορίας, για τις πολύτιμες πληροφορίες που μας παρείχαν.

Επιπλέον ευχαριστούμε το Λαογραφικό Μουσείο Ραφήνας για το φωτογραφικό υλικό που μας παρείχε.

Τέλος ευχαριστούμε όλους τους καθηγητές του τμήματος Κλωστοϋφαντουργίας του ΤΕΙ Πειραιά για την γνώση που μας πρόσφεραν όλα αυτά τα χρόνια και τους γονείς μας για την αμέριστη συμπαράσταση τους.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

1.1 ΠΩΣ ΣΥΝΔΕΕΤΑΙ Η ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η παράδοση, γενικότερα αποτελεί ένα τεράστιο κεφάλαιο για την χώρα μας. Είναι αναγκαίο, πρώτα από όλα να ορισθεί η λέξη παράδοση. Λέγοντας <<παράδοση>> εννοούμε το σύνολο των υλικών, πνευματικών, ηθικών και γενικότερα πολιτιστικών στοιχείων του παρελθόντος που συνθέτουν την ταυτότητα του λαού. Αυτά τα στοιχεία μεταβιβάζονται από γενιά σε γενιά ώστε να συμβάλουν στην πολιτιστική εξέλιξη του λαού.

Επομένως, η παράδοση ενός τόπου διατηρείται και παραμένει ζωντανή μέσα από την μεταβίβασή της από την παλαιότερη στην νεότερη γενιά.

Δυστυχώς, όμως, στις μέρες μας αποστασιοποιούνται οι άνθρωποι από την παράδοση του τόπου τους. Ειδικότερα, η νεολαία των ημερών μας αρνείται να δεχθεί οτιδήποτε προβάλλει η παράδοση σε οποιονδήποτε τομέα. Σε αυτό ευθύνεται η ξενομανία και η μίμηση στην μόδα.

1.2 ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ

Σύμφωνα με τα γεγονότα το Συμβούλιο της Ειρήνης, πριν από την υπογραφή της συνθήκης των Σεβρών αναθέτει στην Ελλάδα την προσωρινή διοίκηση της περιοχής της Σμύρνης. Ο Βενιζέλος, για να επιτύχει την ευνοϊκή στάση των δυτικών συμμάχων απέναντι στα ελληνικά αιτήματα που αφορούν την Μ. Ασία και τη Θράκη στέλνει στρατό στην εκστρατεία που κάνουν οι δυτικοί στην Ουκρανία εναντίον του νέου σοβιετικού καθεστώτος.

Η στάση της Ελλάδας δυσαρεστεί τους Σοβιετικούς οι οποίοι στρέφονται ενάντια στους Έλληνες της Νότιας Ρωσίας βλέποντας παράλληλα αρνητικά την παρουσία των ελληνικών στρατευμάτων στην Μ. Ασία.

Μάιος 1919. Αποβιβάζονται στην Σμύρνη ελληνικά στρατιωτικά αγήματα που ενθουσιάζουν τους Έλληνες αλλά ταυτόχρονα εξάπτουν τον φανατισμό των Τούρκων. Ο Βενιζέλος διευρύνει την ελληνική διοίκηση σε ολόκληρη σχεδόν την περιοχή του Αϊδινίου όπου κυριαρχούν οι Τούρκοι. Ο Ελληνικός στρατός βρίσκεται μακριά από κέντρα ανεφοδιασμού και δεν διαθέτει τον αναγκαίο εξοπλισμό.

Ο Κεμάλ διοργανώνει επαναστατικό στρατό και ο Βενιζέλος ζητά από τους συμμάχους να επιτεθεί σε περιοχές που βρίσκονται έξω από την ελληνική δικαιοδοσία. Οι σύμμαχοι δίδουν την άδεια αλλά

υπογραμμίζουν ότι οι ίδιοι δεν θα εμπλακούν σε πολεμικές επιχειρήσεις.

Μετά την συνθήκη των Σεβρών και ενώ η επίσημη σουλτανική κυβέρνηση είναι πρόθυμη να δεχθεί τους όρους της με κάποιες τροποποιήσεις, οι κεμαλικοί αρνούνται να τους αναγνωρίσουν και με προκήρυξη απαιτούν την κατοχύρωση της Αν. Θράκης και ολόκληρης της Μ. Ασίας στην Τουρκία.

Η επάνοδος του Κωνσταντίνου στην Ελλάδα οδηγεί τους συμμάχους, και ιδιαίτερα τους Γάλλους, στην αλλαγή στρατοπέδου και την υποστήριξη του Κεμάλ με το πρόσχημα της έλλειψης εμπιστοσύνης προς το πρόσωπο του βασιλιά.

Η Γαλλία βρίσκεται σε οικονομικό ανταγωνισμό με την Αγγλία, επιδιώκει να αυξήσει την επιρροή της στην Μικρά Ασία, διαβλέπει πως είναι αδύνατη η ήττα του Κεμάλ μόνο από τον ελληνικό στρατό και γνωρίζει πως καμιά ευρωπαϊκή δύναμη δεν θα ανοίξει μέτωπο στην Μ. Ασία. Επίσης, διαβλέπει τον ελληνικό στρατό ως όργανο των Άγγλων οπότε υπογράφει με το κεμαλικό καθεστώς το Σύμφωνο της Άγκυρας **(Οκτώβριος 1921)**.

Οι Άγγλοι ανησυχούν και στρέφονται και αυτοί προς το κεμαλικό καθεστώς αλλά παράλληλα επιθυμούν την παρουσία των ελληνικών στρατευμάτων στην Μ. Ασία, ώστε να μην αποδεσμευτεί ο κεμαλικός στρατός και στραφεί εναντίον των αγγλικών δυνάμεων που κατείχαν τα Στενά.

Η Σοβιετική Ένωση αντίθετη με την παρουσία των Ελλήνων έβλεπε τον πόλεμο ως επεκτατικό υποκινούμενο από τις δυτικές ιμπεριαλιστικές δυνάμεις, υπέγραψε με το κεμαλικό καθεστώς Σύμφωνο Φιλίας **(Μάρτιος 1921)**.

Οι αντίπαλοι του Βενιζέλου τον κατηγορούσαν ότι έριξε την Ελλάδα σε μικρασιατική περιπέτεια, αλλά με το που ανέλαβαν την εξουσία έδρασαν πιο δραστήρια, παρά το γεγονός ότι ήξεραν πως κανείς δεν προτίθεται να τους βοηθήσει.

Ο Ελληνικός λαός θα θεωρούσε προδοσία κάθε παραίτηση από το όραμα της «Μεγάλης Ιδέας».

Ο Κωνσταντίνος επισκέπτεται την Σμύρνη ποδοπατώντας την τουρκική σημαία. Ο Κεμάλ προς απάντηση κηρύσσει «ιερό πόλεμο» κατά των ελλήνων. Ο Κεμάλ παρασύροντας τον ελληνικό στρατό μακριά από τις βάσεις του, τον έπληξε αποφασιστικά με 25.000 έλληνες στρατιώτες νεκρούς και τραυματίες.

Ο ελληνικός στρατός υποχωρεί, ενώ παράλληλα οι Γάλλοι βοηθούν τον Κεμάλ παρέχοντάς του σύγχρονο πολεμικό υλικό. Ο Κεμάλ ζητά την απόδοση της Σμύρνης στην Τουρκία, την τοπική αυτοδιοίκηση της Θράκης και καταβολή πολεμικής αποζημίωσης. Η Ελλάδα τους απορρίπτει τους όρους του Κεμάλ και ο πόλεμος συνεχίζεται.

Φεβρουάριος 1922. Ο Αλ. Παπαναστασίου κυκλοφορεί το «Δημοκρατικό Μανιφέστο», ένα κείμενο στο οποίο καταγγέλλεται η καταστροφική πολιτική των τότε φιλοβασιλικών κυβερνήσεων στο Μικρασιατικό Ζήτημα. Ο Παπαναστασίου καταδικάζεται σε τριετή φυλάκιση. Η Οικονομία κλυδωνίζεται βαριά. Οι αντιδράσεις του κόσμου κατά της μικρασιατικής εκστρατείας αυξάνουν!

Αύγουστος 1922. Ο Κεμάλ κατευθύνεται προς την Σμύρνη. Ο ελληνικός στρατός υποχωρεί με άτακτη φυγή προς τα παράλια. Η κυβέρνηση παραιτείται. Όσες από τις ελληνικές δυνάμεις είχαν απομείνει επιβιβάζονται στα πλοία. Ο κεμαλικός στρατός μπαίνει στην Σμύρνη στις 27 Αυγούστου, πυρπολεί και σφάζει κόσμο και κοσμάκη μπροστά στα απαθή βλέμματα των ξένων στρατιωτών.

Έτσι η «Μεγάλη Ιδέα» μετατράπηκε σε «Μεγάλη Καταστροφή».

Εικόνα από την καταστροφή της Σμύρνης.

Κάτι ίσως που δεν είναι γνωστό είναι το ότι εκτός από τις αντιδράσεις για την μικρασιατική εκστρατεία στην Ελλάδα, υπήρξαν αντιδράσεις και στον ίδιο τον ελληνικό στρατό που πολεμούσε στην Μ. Ασία. Υπήρξαν έλληνες στρατιώτες που διοχέτευαν αντιπολεμικά συνθήματα και έσπερναν την ηττοπάθεια στο μέτωπο. Ο λόγος ο εξής:

«Αν δεν νικόμασταν στη Μ.Ασία, η Τουρκία θα 'τανε σήμερα πεθαμένη και εμείς μεγάλη Ελλάδα. Τη "λευτεριά" μας θα την στηρίζαμε στην υποδούλωση του Τουρκικού λαού. Αυτό εμείς δεν το δεχόμαστε. Το αποκρούουμε κατηγορηματικά. Η αστικοτσιφλικιάδικη Ελλάδα στη Μ.Ασία πήγε όχι σαν εθνικός απελευθερωτής μα σαν ιμπεριαλιστική δύναμη, όργανο των εγγλέζων μεγαλοκαρχαριών. Πήγαινε όχι μόνο για να διαιωνίσει την ξενική κυριαρχία πάνω στον Τουρκικό λαό μα και να κάνει την Τουρκία αντισοβιετικό ορμητήριο. &Γι' αυτό εμείς όχι μόνο δεν λυπηθήκαμε για την αστικοτσιφλικιάδικη ήττα στη Μικρασία μα και την επιδιώξαμε».

Οικογένεια Γεωργίου Κιουπτσίδα (Ακ-Δαγ-Ματέν)

1.3 Η ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΗΣ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΤΡΙΓΛΙΑΣ

Η ΤΡΙΓΛΙΑ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ

Η ονομασία της ξεκινά από τα προϊστορικά χρόνια και το όνομα αυτής ήταν Βρύλειο. Σύμφωνα με τον φιλόλογο Τρύφων Ευαγγελίδη η προέλευση του ονόματος Τριγλεία προκύπτει από τη λέξη Βρύλειο . Σύμφωνα με μια άλλη άποψη , το όνομα αυτό προήλθε από το ψάρι Τρίγλι που ψάρευαν στο Κυανό κόλπο.

Κατά τα Βυζαντινά χρόνια οι Τούρκοι κατέλαβαν την Προύσα .Για το λόγο αυτό πολλοί Τριγλιανοί μετανάστευσαν στη Θράκη.

Η παλιά Τρίγλια όπως είναι σήμερα.

Το 1914 ήταν έτος ξεριζωμού για την Τρίγλια .Οι Τούρκοι με πρόσχημα ότι οι κάτοικοι των παραλίων περιοχών βοηθούν ελληνικά και αγγλικά υποβρύχια που είχαν μπει κρυφά στην περιοχή των Δαρδανελίων και της Προποντίδας διατάζουν την εκκένωση της Τρίγλιας. Οι Τριγλιανοί καταφεύγουν στην Προύσα αφήνοντας πίσω όλα τους τα υπάρχοντα. Επιστρέφουν το 1918-19 όπου προσπαθούν να αναστηλωθούν. Τον Αύγουστο του 1922 συνέβη η καταστροφή . Το μέτωπο στο Εσκή Σεχίρ κατέρρευσε .Ο Ελληνικός στρατός υποχωρεί. Τα δυσάρεστα νέα φτάνουν και σπέρνουν τον πανικό. Ένας Τριγλιανός στρατιώτης που φτάνει από το μέτωπο ,τους συνιστά να φύγουν , ενώ ο Δήμαρχος προτρέπει να στείλουν γράμμα στον Φίλιππο Καβουνίδη να στείλει τα βαπόρια του για να τους μεταφέρουν στην Ελλάδα. Αυτός , με τη σειρά του, ανταποκρίνεται στην πρόσκληση και την 29η του μηνός Αυγούστου στέλνει το πρώτο πλοίο. Κατόπιν , στέλνει το εγγλέζικο φορτηγό <<Γκόρντους>> . Ο ίδιος αγνοώντας τη θανατική του καταδίκη που είχε εκδοθεί από τους Τούρκους , μπήκε με μερικούς άλλους Τριγλιανούς μέσα στην Τρίγλια και πήραν τα όργανα της Φιλαρμονικής και Ιερά Κειμήλια .Την εικόνα της Παντοβασιλίσσας , την Αγία Επίσκεψη , Ευαγγέλια ,Σταυρούς , δισκοπότηρα , εξαπτέρυγα κ.α Έτσι, πήραν το δρόμο της προσφυγιάς. Εκτός από τη Τρίγλια πολλοί εγκαταστάθηκαν και στη Ραφήνα της Αττικής .

*Γενική άποψη της Τρίγλιας
Βιθυνίας, από το ύψωμα της Βαϊνούς, στις
αρχές του 20ού αιώνα.*

Η Τρίγλια διοικούνταν από 8 με 10 δημογέροντες τους οποίους εξέλεγε ο λαός και ήταν Έλληνες αφού ούτως ή άλλως στο χωριό δεν έμεναν Τούρκοι.

Στην κωμόπολη της Νέας Τρίγλιας υπήρχαν πέντε εκκλησίες .Της Παντοβασίλισσας , του Αγίου Ιωάννη, του Αγίου Δημητρίου, του Αγίου Γεωργίου και η Αγία Επίσκεψη . Τα σχολεία που λειτουργούσαν ήταν τέσσερα .Υπήρχαν δύο οχτατάξια , ένα αρρένων και ένα θηλέων. Επίσης, υπήρχαν και δύο νηπιαγωγεία , ένα στον πάνω και ένα στον κάτω μαχαλά .

Η εικόνα της Παντοβασίλισσας

Διακεκριμένοι Τριγλιανοί , μεταξύ άλλων , είναι ο Χρυσόστομος Σμύρνης , ο Φίλιππος Καβουνίδης και η Αγγελική Τσάκωνα. Μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης , πολλοί έγιναν κλέφτες και, λήστευαν τα χρήματα των τούρκικων φόρων τα οποία διέθεταν για την οργάνωση της Φιλικής Εταιρίας . Κατά το 1922 οι κάτοικοι του Κίζδερβεντ προσπαθώντας να σωθούν , περνούν από την παραλία της Κίου και των Μουδανιών στις απέναντι ακτές της ανατολικής Θράκης και από εκεί εγκαταστάθηκαν σε διάφορα χωριά της Ελλάδος μεταξύ των οποίων και η Νέα Τρίγλια. Το χωριό βρίσκεται στο βορειοδυτικό άκρο της Μικράς Ασίας κοντά στην Νικομήδεια, απέχει 100 χιλ. από την Κωνσταντινούπολη και είναι χτισμένο μεταξύ τεσσάρων βουνών. Οι κάτοικοί του ασχολούνταν με τη γεωργία , την κτηνοτροφία , την παραγωγή μεταξιού και το εμπόριο.

Διοίκηση

Τη διοίκηση του Κιζδερβεντ την είχε αναλάβει ο σταθμάρχης της χωροφυλακής .Στο χωριό υπήρχε κοινότητα με αρχηγό τον Πρόεδρο και το δεκαμελές συμβούλιο. Οι κάτοικοι στρατεύονταν στον Τουρκικό στρατό για δύο χρόνια σε καιρό ειρήνης και πέντε ή περισσότερα σε καιρό πολέμου.

Στο χωριό υπήρχε ο ναός τη Αγίας Παρασκευής και ένα εξωκλήσι των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης .Κοντά στην εκκλησία υπήρχε το Δημοτικό σχολείο που ήταν επταθέσιο και διώροφο.Οι άνδρες φορούσαν στο κεφάλι τους ένα φέσι με μακριά φούντα και τα παντελόνια τους ήταν συνήθων μαύρα ή καφέ όμοια με τις τούρκικες βράκες . Οι γυναίκες, φορούσαν ένα κόκκινο βαμβακερό καπέλο και πάνω έβαζαν ένα κασκόλ. Επίσης, φορούσαν μακρύ παλτό με μια ζώνη στη μέση .Πάνω από το παλτό φορούσαν και ποδιά . Οι κάλτσες τους ήταν άσπρες μάλλινες και έφταναν μέχρι το γόνατο .

Εικόνα από φορεσιές της Τριγίας

Σχετικά με της δημιουργία του Κιζδερβεντ υπάρχουν τρεις απόψεις. Η μία υποστηρίζει ότι ότι Έλληνες από την Αχρίδα και από το Μοναστήρι μετανάστευσαν στην Κωνσταντινούπολη ψάχνοντας τόπο για να εγκατασταθούν .

Η άλλη άποψη δέχεται ότι δε μετανάστευσαν αλλά τους εξόρισαν γιατί λήστεψαν τους κατοίκους της περιοχής και η τρίτη ότι ήταν αιχμάλωτοι του Μωάμεθ του πορθητή, ο οποίος τους μετέφερε στην Πόλη και από

εκεί στο Κησ- Χάν, καθώς περνούσε από την Αχρίδα επιστρέφοντας από την Κροΐα .Στην περιοχή αυτή υπήρχε σταθμός Χωροφυλακής γιατί τα παρθένα δάση της, ευνοούσαν τις ληστείες .Οι οικογένειες λοιπόν που εγκαταστάθηκαν εκεί βοηθούσαν στην αντιμετώπιση των ληστειών .Στη συνέχεια λόγω των προνομίων που παραχώρησε ο Σουλτάνος στην περιοχή, Ελληνόφωνοι, Τουρκόφωνοι ,Αρμενόφωνοι και Βουλγαρόφωνοι, εγκαταστάθηκαν στην περιοχή και έτσι δημιουργήθηκε το Κίζδερβεντ. Στην ανάμειξη όλων των παραπάνω αποδίδεται και η δημιουργία της παράξενης γλώσσας που δεν μιλούσε κανένα άλλο χωριό στην Μικρά Ασία .Για το λόγο αυτό τους ονόμασαν τρακατρούκηδες.

Τα ήθη και τα έθιμά τους ,όσον αφορά τη θρησκεία ,είναι όμοια με όλων των άλλων Ελλήνων και η Θρησκεία τους είναι η Ορθόδοξη Χριστιανική .Από τις αφηγήσεις των παππούδων μας, μαθαίνουμε ότι η ιστορία του Βελετλέρ δεν απέχει από την ιστορία των υπολοίπων ελληνικών χωριών της Μικράς Ασίας .

Κατά την παραμονή τους εκεί δέχτηκαν πολλές πιέσεις από τους Τούρκους. Το χωριό λεηλατήθηκε κατά τα έτη 1908-1912, πολλές φορές .Για να αποφύγουν την καταναγκαστική επιστράτευση τους, στα τάγματα εργασίας στα γνωστά 'αμελέ ταμπούρ' καθώς και στο στρατό του Κεμάλ ,έκαναν καταφύγια κοντά στο χωριό, όπου και κρυβόταν . Με χαρά κατατάχτηκαν στον ελληνικό στρατό όταν αυτός αποβιβάστηκε στην Τουρκία.Το 1922 ακολουθούν και αυτοί το δρόμο της προσφυγιάς. Παίρνοντας τα πλέον απαραίτητα προσπαθούν να σωθούν καταφεύγοντας στην Ελλάδα . Φθάνουν στα Μουδανιά και από εκεί με πλοίο βγαίνουν στη Ραιδεστό .Από εκεί εγκαθίστανται σε μερικά χωριά της Βόρειας Ελλάδας μέχρι να καταλήξουν κάποιοι στο Σουφλάρ - σημερινή Τρίγλια και άλλοι στην επαρχία Αλμωπίας του νομού Πέλλας . Το χωριό αυτό βρίσκεται μεταξύ Τρίγλιας και Μουδανιών και απέχει μια ώρα από τη θάλασσα, με τα πόδια, σύμφωνα με τα λεγόμενα των παππούδων μας.

Το έδαφος ήταν πολύ εύφορο και καλλιεργούσαν καλαμπόκι , σιτάρι , κριθάρι. Υπήρχαν επίσης στην περιοχή πολλές ελιές και οπωροφόρα δέντρα. Πολλοί από τους Βελετεριώτες εργαζόταν σε τσιφλίκια μπέηδων που ήταν κοντά στο χωριό.

Τον πρόεδρο του χωριού τον εξέλεξαν κάθε χρόνο προφορικά μόνο οι άντρες .Χαρακτηριστικό της ενδυμασίας τους ήταν, ότι γυναίκες φορούσαν βράκες, πολλές από τις οποίες δεν μπόρεσαν να αποχωριστούν την πατροπαράδοτη ενδυμασία τους ακόμα και όταν ήρθαν στην Ελλάδα.

Αντικείμενα καθημερινής χρήσης και ρούχα της Τριγλίας

Αν και όλες οι οικογένειες στο Βελετλέρ ήταν Έλληνες παρόλα αυτά μιλούν την Τουρκική γλώσσα.

Είχαν σχολείο όπου δίδασκαν Έλληνες δάσκαλοι και εκκλησία που ήταν αφιερωμένη στην Αγία Παρασκευή .Κατά το 1911 , ισχυρός σεισμός έπληξε την περιοχή και προκάλεσε πολλές ζημιές και θανάτους.

Το 1914 επιστρατεύτηκαν στα τουρκικά στρατεύματα , όμως εκεί τους πήραν τα όπλα και τους ανάγκασαν να εργαστούν στα φοβερά ' αμελέ ταμπούρ '.

Το 1915 υπήρξε και γι αυτούς χρόνος ξεριζωμού και εξορίας .Με την πρόφαση ότι οι έλληνες των παραλίων της Θράκης και της Μ. Ασίας βοηθούν τα υποβρύχια των ελλήνων και συμμάχων, που είχαν εισχωρήσει κρυφά στην Προποντίδα , οι Τούρκοι μετέφεραν τους κατοίκους των περιοχών στα βάθη της Μ. Ασίας .

Τους Θρακιώτες τους οδήγησαν σε ένα τόπο εξορίας , το Αντό - Παζάρ.

Μερικοί από αυτούς κατέφυγαν σε διάφορες περιοχές της βόρειας Ελλάδας .Από την εξορία επέστρεψαν το 1919 .Τον ίδιο χρόνο

αποβιβάστηκε ο ελληνικός στρατός και πολλοί Θρακιώτες κατατάχθηκαν σε αυτόν . Το 1922 , διωγμένοι αφήνουν με πόνο τη γη και τα σπίτια τους ,άλλοι από ξηράς και άλλοι από θάλασσας προσπαθούν να σωθούν καταφεύγοντας σε διάφορες πόλεις και χωριά της βόρειας Ελλάδας .

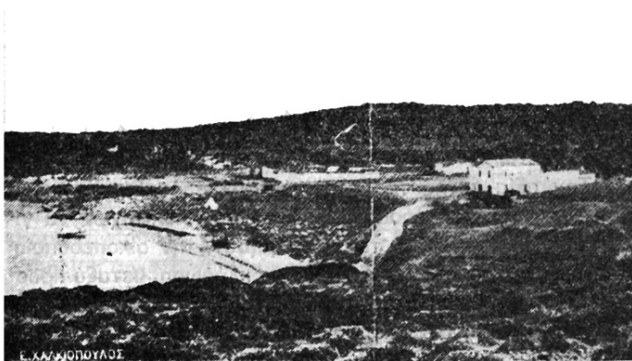

Κάτοικοι Παλατιανών γύρο στο 1900. Συλλογή Μορφωτικού Συλλόγου Παλατιανών Ωρωπού.

1.4 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΡΑΦΗΝΑΣ

Η περιοχή της Ραφήνας, όπως και οι άλλες γειτονικές ακτές της Αττικής, κατοικήθηκε ήδη από τα προϊστορικά χρόνια. Υπάρχουν αρχαιολογικά ευρήματα χρονολογούμενα στην Νεολιθική εποχή. Σημαντική μαρτυρία της Εποχής του Χαλκού (3η χιλιετία π.Χ.) αποτελεί η πρωτοελλαδική ακρόπολη του Ασκηταριού χτισμένη πάνω στο ομώνυμο ακρωτήριο. Ίσως το εντυπωσιακότερο εύρημα είναι οι εγκαταστάσεις χαλκουργείου κοντά στις εκβολές του Μεγάλου Ρέματος.

Πρόκειται για έναν ιστορικό δήμο, ο οποίος κατοικήθηκε από τα προϊστορικά χρόνια. Έχουν βρεθεί σε ανασκαφές ορθογώνια σπίτια της προϊστορικής εποχής, καθώς και εγκαταστάσεις κατεργασίας χαλκού. Η Ραφήνα ήταν ένας από τους 100 Δήμους των Αθηνών που όρισε ο Κλεισθένης, με το όνομα «Αραφήν». Αυτό το όνομα το πήρε από τον πρώτο της κυβερνήτη, τον Αραφήνα, ο οποίος ήταν ένας από τους 100 ήρωες της Αττικής. Ανασκαφές στην περιοχή βρήκαν επίσης στοιχεία από την Ρωμαϊκή περίοδο (οικοδομήματα, ρωμαϊκό λουτρό, αγάλματα). Κατά τη μικρασιατική καταστροφή του 1922 ήρθαν στη Ραφήνα πολλοί κάτοικοι της Τρίγλιας της Μικράς Ασίας, οι περισσότεροι με πλοία του Τριγλιανού εφοπλιστή Φίλιππου Καβουνίδη. Αυτοί εγκαταστάθηκαν στη Ραφήνα και συγκρότησαν προσφυγικό οικισμό με το όνομα «Νέα Τρίγλια», που όμως δεν επικράτησε. Το 1929 συστάθηκε η Κοινότητα Ραφήνας. Με τα χρόνια εξελίχθηκε σε σημαντικό παραθεριστικό λιμάνι τόσο για το διαμετακομιστικό εμπόριο όσο και για την θαλάσσια συγκοινωνία.

Η Ραφήνα, όπως τη γνώρισαν οι Τριγλιανοί πρόσφυγες το 1923.

Από το 1994 η Ραφήνα αποτελεί Δήμο. Έτσι ο παλιός προσφυγικός οικισμός μετατρέπεται σε μια γοητευτική πόλη με 12.000 μόνιμους κατοίκους. Αποτελεί έναν από τους 100 Δήμους των Αθηνών που ορίστηκαν από τον Κλεισθένη ήταν και ο ΑΡΑΦΗΝ (η ονομασία Ραφήνα προκύπτει από την μετάθεση του αρχικού γράμματος άλφα της λέξης Αραφήν στο τέλος). Εδώ ζούσε μία από τις 10 φυλές της Αττικής με ηγέτη τον Αραφήνα, έναν από τους 100 ήρωες της Αττικής. Όλη η παραλία από την Ραφήνα μέχρι τη σημερινή Λούτσα λεγόταν «Αραφηνίδες Αλές». Η Ραφήνα πρέπει να αποτελούσε σύμφωνα με τους αρχαιολόγους, μεγάλο εμπορικό κέντρο με διασυνδέσεις με την Εύβοια, την κυρίως Ελλάδα και τις Κυκλάδες.

Στην περιοχή του Δήμου Ραφήνας έχουν εντοπισθεί ευρήματα Πρωτοελλαδικής ανάπτυξης (θέση Μαρίκες και πάνω από το λιμάνι) καθώς και Βαλανείο Ρωμαϊκών χρόνων. Η αρχαία Ραφήνα βρίσκεται πάνω από το λιμάνι, σε μικρό λόφο που «επιβλέπει» την ακτή. Στον οικισμό της Ραφήνας ανασκάφηκαν προϊστορικά ορθογώνια σπίτια με δίρριχτη στέγη και εγκαταστάσεις για την κατεργασία του χαλκού.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΠΑΝΤΟΒΑΣΙΛΙΣΣΑΣ, ΤΡΙΓΛΙΑ

Ο οικισμός προστατευόταν μερικώς από ισχυρή οχύρωση. Οι οικίες ήταν ορθογώνιες, σχετικά ευρύχωρες και μοιράζονταν τους τοίχους με τις διπλανές. Η οργάνωση του οικισμού ήταν κανονική σε σύγκριση με το γειτονικό Ασκηταριό.

Στη θέση Ασκηταριό (παραλία Μαρίκες), και σε τριγωνικό σχήμα, ευρέθησαν οχυρωμένοι οικισμοί της πρώιμης εποχής του Χαλκού (3200-2000 π.Χ.). Η πρωτοελλαδική ακρόπολη του Ασκηταριού ήταν

χτισμένη πάνω στο ομώνυμο ακρωτήριο. Το ακρωτήριο, μερικώς παρέχει μια φυσική οχύρωση, καθώς η Ανατολική και Βορειοδυτική πλευρά συνίσταται από βράχους που πέφτουν στη θάλασσα. Η τρίτη Νοτιοδυτική πλευρά είναι η μόνη προσβάσιμη πλευρά. Ήταν μια συσπειρωμένη οικιστική εγκατάσταση. Τα κτίρια ήταν πολύ κοντά το ένα στο άλλο με μονοπάτια ανάμεσα τους. Νεκροταφείο πρέπει να υπήρξε στο χαμηλότερο ακρωτήριο στα ανατολικά της θέσης.

Στην κοιλάδα του μικρού τοπικού χειμάρρου, περίπου 1 χλμ. από την παραλία, ανασκάφηκαν οικοδομήματα και λουτρό (Βαλανείο) των ύστερων ρωμαϊκών χρόνων (3ος-4ος αι. μ.Χ.). Στο χώρο εμπειρικά διακρίνονται ο κεντρικός ελλειψοειδής θολωτός χώρος με το θερμό νερό, φαίνονται τα διάχωρα όπου ήταν οι λεκάνες, οι αγωγοί, η εγκατάσταση των υποκαύστων, ο χώρος όπου κανείς μπορεί να υποθέσει ότι φιλοξενούσε τα ατμόλουτρα και ο η πισίνα με το κρύο νερό.

Η σύγχρονη ιστορία της Ραφήνας αρχίζει το 1923. Στις 21 Ιουνίου 1923 στο υπ. αρ. 165 φύλλο της Εφημερίδας της Κυβέρνησης (τεύχος 1ο) δημοσιεύεται η απαλλοτρίωση του κτήματος Σκουζέ (σημερινά όρια Δήμου Ραφήνας) από το κράτος. Ενώ στις 13 Ιουλίου 1923 υπ. αρ. 190 φύλλο της Εφημερίδας της Κυβέρνησης (τεύχος 1ο) δημοσιεύεται η παραχώρηση του απαλλοτριωμένου αυτού κτήματος στους εκ Τρίγλιας Βιθυνίας Μικράς Ασίας πρόσφυγες. Η Μικρασιατική καταστροφή είχε επιφυλάξει, και για τους Έλληνες κατοίκους της Τρίγλιας, (υπολογίζεται ότι ο πληθυσμός της ήταν 6500 κάτοικοι, μεταξύ των οποίων λίγες δεκάδες οικογένειες Τούρκων), όπως και για το σύνολο του Ελληνισμού της Ιωνίας, τον σκληρό δρόμο του ξεριζωμού και της προσφυγιάς.

Ο προσφυγικός οικισμός της Ραφήνας στις αρχές της δεκαετίας του 1930.

Η Διασταύρωση (2,5 χλμ από το λιμάνι της Ραφήνας), όπως φαίνεται από το όνομά της, αποτελεί σημείο συνάντησης δύο βασικών οδικών αξόνων, εκείνου που οδηγεί προς Ραφήνα και εκείνου που οδηγεί στον Μαραθώνα. Η ύπαρξη λιγνίτη στην περιοχή της Ραφήνας ήταν γνωστή τουλάχιστον από το 1878. Σύμφωνα με προφορικές μαρτυρίες μια επιχείρηση εκμετάλλευσης στη Διασταύρωση Ραφήνας ξεκίνησε γύρω στα 1915-16 στα χρόνια του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου, όταν η ζήτηση για ενεργειακές ύλες οδήγησε σε αύξηση των εκμεταλλεύσεων λιγνίτη. Ως πρώτος διαχειριστής των κοιτασμάτων στη Διασταύρωση θεωρείται ο γιος του Γερμανού μεταλλειολόγου Αιμίλιου Γρώμμαν, ο Γεώργιος.

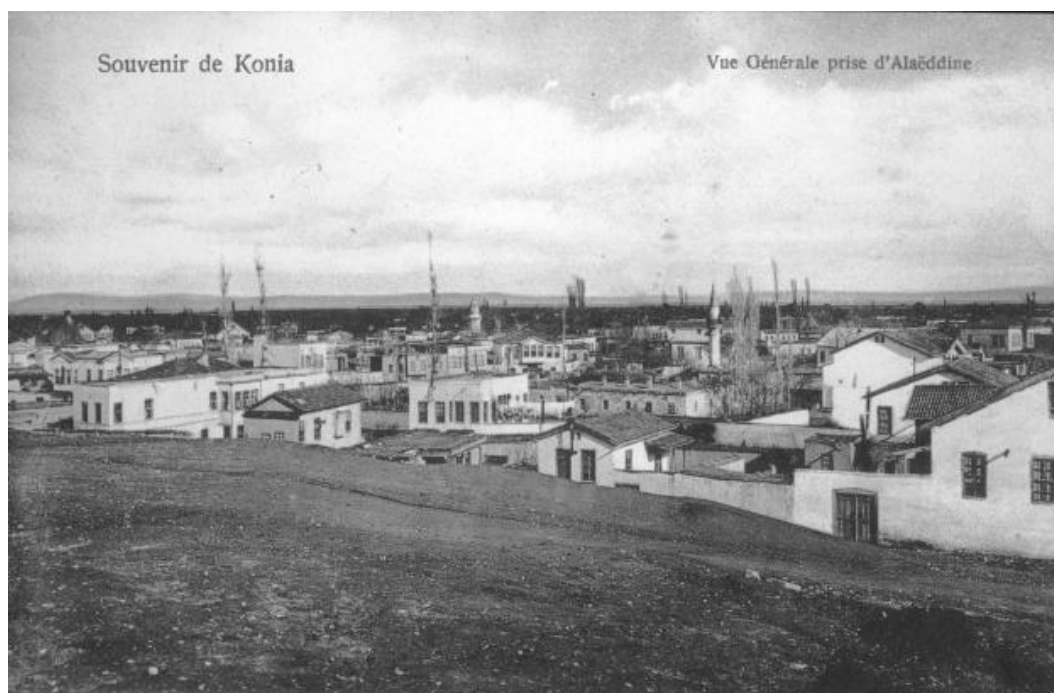
Στην απογραφή του 1889 αναφέρεται η Αραφήνα με 55 κατοίκους, 33 άρρενες και 22 θήλυς, ενώ στην απογραφή του 1920 παρουσιάζεται με 136 κατοίκους, 115 άρρενες και 21 θήλυς. Η αύξηση του ανδρικού πληθυσμού της περιοχής οφείλεται στα λιγνιτωρυχεία και είναι επίσημη ένδειξη της παρουσίας ανθρακωρύχων στη Διασταύρωση. Η καταγωγή των ανθρακωρύχων πέρα από την Εύβοια και τη Σέριφο ήταν από Ήπειρο, Κω και Κρήτη.

Στις 4 του Δεκέμβρη οι λιγνιτωρύχοι πανηγύριζαν την προστάτιδα τους Αγία Βαρβάρα, της οποίας το εκκλησάκι, πάνω στη λεωφόρο

Μαραθώνος, μαρτυρά ως σήμερα την παρουσία λιγνιτωρυχείων στη περιοχή. Ένα πανηγύρι πραγματική λαοσύναξη καθώς συμμετείχαν και οι Τριγλιανοί και άλλοι Μεσογείτες. Το άλλο πανηγύρι για τους κατοίκους της Διασταύρωσης, ήταν στις 26 Ιουλίου, της Αγίας Παρασκευής, πρόκειται για το μικρό εκκλησάκι στην είσοδο σήμερα Καλλιτεχνούπολης.

Η λειτουργία των λιγνιτωρυχείων σταμάτησε το δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1960. Όμως οι περισσότεροι λιγνιτωρύχοι έμειναν στη περιοχή και στράφηκαν σε άλλα επαγγέλματα (οικοδομή).

2. Η ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΦΟΡΕΣΙΑ (Μ. ΑΣΙΑ)

Σίλλυ Ικονίου

Στην Μικρά Ασία , οι γυναικείες φορεσιές ανήκουν στον ανατολίτικο τύπο αστικής ενδυμασίας, τουλάχιστον στη γιορτινή τους παραλλαγή. Αν και στα τέλη του 19ου αιώνα η ευρωπαϊκή μόδα πέρασε στις πόλεις της Μικράς Ασίας, πολλές ενδυμασίες εξακολουθούσαν να φοριούνται μέχρι τη Μικρασιατική Καταστροφή.

Γενικά διακρίνουμε τα ενδυματολογικά σύνολα του Πόντου, των παραλιακών πόλεων και των νησιών της Προποντίδας και τέλος στην Κεντρική Μικρασία, τις φορεσιές της περιοχής Νίγδης και της Σίλλης του Ικονίου. Σε πολλά μέρη οι αντρικές φορεσιές χάθηκαν πιο νωρίς και οι άντρες ντύθηκαν τα *φράγκικα*. Τα αντρικά ενδυματολογικά σύνολα ανήκαν κατά κύριο λόγο στον τύπο της φορεσιάς με περισκελίδα, είτε αυτή ήταν η *βράκα* ή *σαλβάρι* είτε το *πο- τούρι*. Σήμερα υπάρχουν στις συλλογές προσφυγικών συλλόγων και μουσείων. Πιθανόν μερικές να βρίσκονται ακόμα στα σεντούκια, ως οικογενειακά κειμήλια.

Μπροστινή όψη φορεσιάς Σύλλης Ικονίου

Πίσω όψη φορεσιάς Σύλλης Ικονίου

3. Η ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΦΟΡΕΣΙΑ (ΠΡΟΚΟΝΝΗΣΟΣ ΠΑΛΑΤΙΑ)

Οι φορεσιές από τα Παλάτια της Προκοννήσου Μ. Ασίας

(Επιλεγούμε ως περιοχή αναφοράς τα Παλάτια της Προκοννήσου γιατί έχουν ίδια χαρακτηριστικά με αυτά των Τριγλιανών , και υπάρχουν και περισσότερες πληροφορίες διατυπωμένες για να τις μελετάμε στη σύγχρονη εποχή)

Τα Παλάτια (σήμερα Saraylar) βρίσκονται στην Προποντίδα, στο βόρειο μέρος του νησιού Μαρμαράς (αρχαία Προκόννησος, βυζαντινή Προικόννησος, τουρκική Marmara adasi), όπου και τα περίφημα λατομεία λευκού μαρμάρου, με τα οποία κατασκευάστηκαν λαμπρά μνημεία διαφόρων πολιτισμών σε όλο το χώρο της Αν. Μεσογείου και του Ευξείνου Πόντου. Ήταν το δεύτερο μεγαλύτερο χωριό του νησιού με αποκλειστικά ελληνικό πληθυσμό (περίπου 3.500 κάτοικοι πριν από την Καταστροφή). Συντριπτική εξάλλου ήταν η πλειοψηφία των Ελλήνων σε ολόκληρο το νησί του Μαρμαρά και στα άλλα τρία νησιά του συμπλέγματος της Προκοννήσου, Αφυσιά, Αλίυνη (Πασαλι- μάνι) και Κούταλη, όπου σε 14 οικισμούς με σύνολο περίπου 33.000 κατοίκων, 1.700 ήταν Τούρκοι, 300 Εβραίοι κι όλοι οι άλλοι Έλληνες. Οι Παλατιανοί ασχολούνταν με την εξόρυξη και εμπορία μαρμάρων, με την αλιεία, τη ναυτιλία και ελάχιστα με την αγροτική οικονομία (κτηνο-τροφία, αμπελουργία).

Η παρούσα μελέτη για την παλατιανή φορεσιά, αντρική και γυναικεία, στηρίχτηκε σε επιτόπια έρευνα στα Νέα Παλάτια Ωρωπού, όπου έχει εγκατασταθεί ο κύριος όγκος των Παλατιανών προσφύγων, και σε γραπτές πηγές. Υπάρχουν αρκετές μαρτυρίες που αναφέρονται στα επιμέρους τμήματα της, κυρίως από *αγκλαβές* (προικοσύμφωνα), οι παλαιότερες των οποίων χρονολογούνται στο 18ο αιώνα. Αιγοστή, αλλά εξαιρετικά σημαντική είναι και η υπάρχουσα βιβλιογραφία, που αναφέρεται σε γενικότερα θέματα της ελληνικής παρουσίας στον Μαρμαρά.

Η αντρική και γυναικεία φορεσιά, που συμβατικά ονομάζουμε "παλατιανή", ανήκει στον τύπο φορεσιάς με βράκες. Φορεσιές του ίδιου τύπου, φυσικά με πολλές παραλλαγές και τοπικές διαφορές, φορούσαν μέχρι το 1922 οι πυκνοί ελληνικοί πληθυσμοί που διέμεναν στα άλλα πέντε χωριά του Μαρμαρά (Μαρμαράς,

Πρασειό, Αφθονη, Γαλλιμή και Κλαζάκι), στην Αφυσιά, στην Κούταλη και στο Πασαλιμά-νι (χωριά Αλώνη, Πασαλιμάνι, Σκου-πιά, Χουχλιά και Βώρυ), στην Κυζι-κηνή χερσόνησο (Αρτάκη, Πέραμος, Μηχανιώνα και άλλα 11 ελληνικά χωριά), καθώς και στην ευρύτερη περιοχή της Β.Δ. Μι-κράσιας (Βιθυνία, Μυσία, Τρωάδα) και των παραλίων της Θράκης (περιοχές Ηρακλείας, Ραιδεστού, Γανοχώρων, Περιστάσεως και Καλλιπόλεως).

Χάρτης από βιβλίο του Απ. Τσίτερ για την Τρίγλια, τη Νέα Τρίγλια Χαλκιδικής και τη Ραφήνα (Σύλλογος Απανταχού Τριγλιανών, Θεσσαλονίκη 1979).

Οι πληροφορίες για τις προκονησιακές φορεσιές είναι γενικώς συγκεχυμένες, γιατί αυτές, όπως είναι φυσικό, τροποποιήθηκαν σταδιακά στο πέρασμα των τριών τελευταίων αιώνων. Πάντως σημαντικές αλλαγές δεν φαίνεται να υπάρχουν, τουλάχιστον στα βασικά τμήματα που αποτελούν τη φορεσιά. Μια απεικόνιση γυναίκας από το νησί του Μαρμαρά δεν απέχει πολύ από τη φορεσιά, όπως την ξέρουμε γύρω στο 1900. Στις παλιότερες αγκλαβές συναντάμε ονόματα ρούχων, κοσμημάτων και υφασμάτων που είναι άγνωστα στις αρχές του αιώνα μας και δεν μπορούμε να καταλάβουμε σαφώς τη χρήση και τη μορφή τους. Τέτοια είναι ο *καπαμάς*, το *καβάδι*, το *ζιπούνι*, ο *σαγιάς*. Όσο πλησιάζουμε στις αρχές του 20ού αιώνα, εμφανίζονται νέοι τύποι ρούχων (π.χ. το *τσιπάκι*, η *φούστα*) και υφασμάτων, ενώ παράλληλα εξαφανίζονται άλλοι.

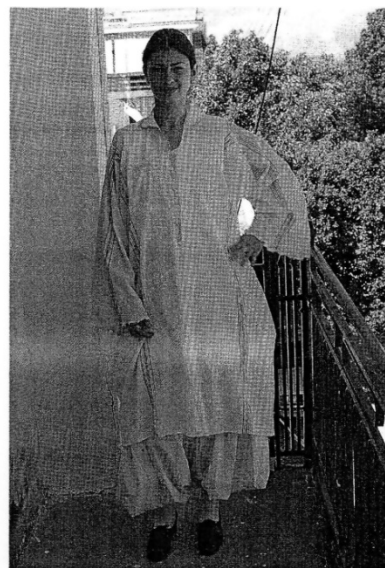
Παλιότερα οι φορεσιές, αντρικές και γυναικείες, κατασκευάζονταν κατά κύριο λόγο από ντόπια υφάσματα *φαμένα στο λάκκο* και διακοσμούσαν από τις γυναίκες με μετάξι, χρυσογάιτανα κ.ά. Εξάλλου η Προκόννησος φημιζόταν κάποτε για τη σηροτροφία και την ακμαιότατη πλεκτική, κεντητική και υφαντική των γυναικών της, που αποτελούσε σημαντικό κομμάτι της τοπικής οικονομίας, με εξαγωγές στην Πόλη και στην Ευρώπη. Τουλάχιστον από τα μέσα του 19ου αιώνα εμφανίστηκαν εισαγόμενα υφάσματα, αγορασμένα στην Πόλη και στην Προύσα ή φερμένα από τους ναυτικούς, που όργωναν με τα μαρμαρινά καράβια τη Μεσόγειο και τον Εύξεινο. Από τότε η ντόπια παραγωγή περιορίστηκε στην κατασκευή υφασμάτων για καθημερινά ρούχα (π.χ. *καραβάνες*) και ορισμένων τμημάτων της φορεσιάς (*ζωνάρια*, *κάλτσες*, *εσώρουχα*).

3.1 Εσώρουχα

Τα εσώρουχα ονομάζονταν γενικώς και αδιακρίτως *τσαμασίρια** . Ως εσώρουχα , σε νεότερες εποχές , χρησιμοποιούνται το *κουρσάζο* , ένα είδος στηθόδεσμου με κοφτά η αλλά ασπροκεντήματα , και το *βρακί* , ένα είδος κιλότητας που τα ποδανάρια του γύρω από το γόνατο είναι στολισμένο με δαντέλες. Το εσωτερικό πουκάμισο λέγεται φανέλα . Μπορεί να είναι μπαμπακένιο (σκέτο η με ούγιες) , αλλά και λινό ή μεταξωτό μακρύ ως τα γόνατα η κοντότερο. Στις ραφές , έχει συχνά χρωματιστές ή άσπρες ρίγες, τα κινάρια , και είναι στολισμένο στον ποδόγυρο , στα μανίκια και στη λαιμόκοψη με μπιμπίλες. Οι καλύτερες *καμ'ζολες* ήταν οι βαμβακερές *κουρβακένιες* και *κασερλίδικες** , που χρησιμοποιούνταν επίσης ως εξωτερικά πουκάμισα και ως νυχτικά. Έπειτα φόριονταν η εσωτερική βράκα , το λινόβρακι η λινόβράκα, ολόδια σε κοπή με την εξωτερική. Πάνω από αυτό το *μπουμπάρι*(γεμισμένο με φτηνό βαμβάκι) δένεται η εξωτερική βράκα , για να φουσκώνει στέκει καλύτερα. Το χειμώνα , πάνω από το *κουτσούρι* μπαίνει η *κουτσούκα* , αμάνικο καπιτονέ ζακέτο που έφτανε ως τους μηρούς , παραγεμισμένο με 2,5-3 οκάδες μαλλί, για να προφυλάσσει το σώμα από το βαρύ κρύο της Προποντίδας. Είναι πολύ πιθανό ότι παλιότερα δεν φορούσαν *κουρσάζο* και *βρακί* , αλλά *καμ'ζολα* και *λινόβρακα*.

Εσώρουχα: μπουστάκι, κουτσούρι και λινόβρακα.

Γιαντερί και λινόβρακα.

3.2 Πουκάμισα

Εξωτερικά πουκάμισα ήταν το *καμ'σο** , το *γιανέερι* και η *ρόμπα* ,στολισμένα με λεπτά κεντήματα (*τσιμπιδωτα*) και μπιμπίλες . Γίνονται από υφάσματα *μπουρουντζουκι** ή άλλου τύπου μεταξωτό. Το καλοκαίρι, καθημερινά, αυτά φοριούνταν δίχως άλλο πανωφόρι , συχνά πάνω από το σαλιβάρι. Τα αντέρια και οι ρόμπες χρησιμοποιούνταν και ως νυχτικά.

3.3 Βράκες

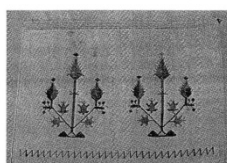
Η εξωτερική βράκα ή σαλιβάρι ή πανωβράκι ή φορεσιά έδωσε το όνομά της στην όλη γυναικεία φορεσιά , που λέγεται *βράκες* ή *σαλιβάρια*. Ράβεται με έξι φύλλα υφάσματος και είναι πολύ φουσκωτή και μακριά ως τους αστραγάλους. Στις κάτω άκρες έχει *βρακοπόδια* , δύο ανοίγματα μιας πιθαμής για να περνά το πόδι. Στα βρακοπόδια των σαλιβαριών έραβαν 2-4 σειρές από χρυσογαίτανα , για να στέκει πιο καλά το ύφασμα και κεντούσαν ένα κωνικό μοτίβο με μεταξοκλωστές και χρυσό νήμα την κουκουνάρα. Η βράκα σφίγγει στη μέση με τη βρακοθελιά , ένα βαμβακερό ή μάλλινο κορδόνι . Η ειδική υποδοχή της βρακοθελιάς είναι άλλοτε φαρδύτερη και άλλοτε στενή ως δύο δάχτυλα. Η καλή βράκα(το σαλιβάρι) πέφτει πολύ πλούσια , ενώ η καθημερινή (η караβάνα) είναι πιο απλή. Για τις караβάνες χρησιμοποιούσαν διάφορα βαμβακερά υφάσματα (*μπασμάδες, στάμπες, τσιτάκια,αλατζάδες, καλεμκέρια, κ.α.*), αλλά τα σαλιβάρια ράβονταν με μεταξωτά υφάσματα διαφόρων τύπων ή με λεπτά μάλλινα (σάλια ,λαχουράκια κ.α.), όλα αγορασμένα από την κοντινή πρωτεύουσα , την Πόλη , η εισαγόμενα από τους ξακουστούς Μαρμαρινούς *ναυτικούς*. Τα σχέδια και τα χρώματα των υφασμάτων παρουσιάζουν πολύ μεγάλη ποικιλία και δίνουν το όνομά τους στο σαλιβάρι. Ως συνήθως , οι νέες προτιμούσαν ανοιχτά και χτυπητά χρώματα, ενώ οι μεγαλύτερες τα μουντά. Οι πενθούσες φορούσαν πάντα μαύρα , αλλά στην κηδεία όλες οι γυναίκες ντύνονταν με τα καλύτερά τους σαλιβάρια , ανεξαρτήτως χρώματος. Τα κορίτσια από το Πάσχα και μετά , ιδίως την Πρωτομαγιά , φορούσαν κόκκινες βράκες ή άσπρες με κόκκινη γούγια. Οι μεταξωτές βράκες εύκολα φθείρονταν και συχνά τις χρησιμοποιούσαν στο γέμισμα παπλωμάτων και για άλλα είδη ρουχισμού.

3.4 Βρακοζώνα

Στη μέση , στα νεότερα χρόνια , πάνω από το σαλιβάρι , δένεται η βρακοζώνα η το βρακοζώνι , για λούσο περισσότερο παρά για να συγκρατεί τη βράκα. Παλιότερα όμως την περνούσαν μέσα από το ειδικό άνοιγμα της μέσης και ήταν βρακοθελιά. Είναι μια λινή η μεταξωτή λουρίδα, φάρδους μιας πιθαμής και μήκους 2μ. περίπου , με ξομπλιαστές τις δυο άκρες της που πέφτουν δεμένες μπροστά στον αφαλό. Πολυτιμότερες είναι οι βρακοζώνες με κέντημα από *μαλατότρε* , δηλαδή χρυσό σύρμα. Οι λιγότερο στολισμένες βρακοζώνες λέγονται *ντουζίκες* και οι πιο *λουσάτες* *θεριακές* , όπως και κάθε πολύ διακοσμημένο κομμάτι της φορεσιάς. Τα πολύχρωμα κεντήματα , σε εξαιρετική ποικιλία ποιότητα , γίνονταν με μεταξοκλωστές *ξομπλιαστά* στον λάκκο και κυρίως στον μάγγανο (στο τελάρο) , με τις βελονιές ζουμπέκι και μετρητό , που δεν έχουν καλή και ανάποδη όψη , καθώς και με τις βελονιές πλακέ. Παριστάνουν συνήθως αντικείμενα , κτίρια , ανθρώπινες μορφές, ζωικά και φυτικά μοτίβα στυλιζαρισμένα (ρόδια , κολυμπήθρα, πουλάκια, δεντρολίβανο, μηλιά κ.α.). Στα τελευταία χρόνια της ελληνικής παρουσίας στο Μαρμαρά, πριν από τον Διωγμό του 1915 , το βρακοζώνι περιέπεσε σε αχρηστία και πέρασε σε άλλες διακοσμητικές χρήσεις όπως π.χ. στο στολισμό δώρων , κάδρων και καθρεφτών. Από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα , σιγά τη θέση του σαλβαριού άρχισαν να παίρνουν φούστες και φουστάνια ευρωπαϊκού στυλ , με εσωτερικό μισοφόρι. Θεωρούνταν πιο επίσημα φορέματα και ονομάζονταν γενικώς *ενδυμασίες*. Δεν τις φορούσαν σε καθημερινή βάση, εκτός από τις πιο εξελιγμένες αστές που πηγαινοέρχονταν στην Πόλη. Συχνά συνδυάζονταν με τα ντόπια κεφαλοδέματα και κοσμήματα. Η βράκα από τότε άρχισε να χάνει έδαφος και περιοριστικέ σε καθημερινή χρήση από αρκετές γυναίκες. Την ίδια περίοδο εμφανιστήκαν τα *πολάκα* και *ρεντικότες* διαφόρων τύπων , που φορέθηκαν πάνω από τη βράκα η τη φούστα.

Απεικόνιση βρακοζώνας με το σχέδιο γιάστρα. Βελονιά
Σουαπικιά

Απεικόνιση βρακοζώνας με βελονιά Σουαπικιά

3.5 Λιπαντές , τσιπάκι

Η βρήκα συνδυάζεται είτε με τον λιμπαντέ είτε με το δυτικής μόδας τσιπάκι , που έχουν λεπτά κεντήματα ολόγυρα στα μανίκια , στο λαιμό , στο κατακόρυφο άνοιγμα και στην περιφέρεια από μαλαματοτρέδια , σούτας ή κορδονέτο. Ο λιπαντές είναι ένα ανατολίτικο κοντό ζακέτο που κουμπώνει σταυρωτά. Παραγεμισμένος με βαμβάκι και τσιτένιο , ο λιπαντές ραβόταν με την τεχνική του καπιτονέ από χοντρά μεταξωτά η λεπτά μάλλινα υφάσματα. Το νεότερο τσιπάκι ραβόταν συνήθως με ατλάζι και έχει λεπτές κατακόρυφες πιέτες δεξιά και αριστερά από το μπροστινό άνοιγμα του στήθους. Τα μανίκια του σχηματίζουν φούσκα και έχουν μανσέτα. Το ύφασμα και το χρώμα των ζακέτων αυτών μπορεί να είναι και διαφορετικό από εκείνο της βράκας. Στις αρχές του αιώνα, μέσα απ'αυτά και πάνω από τη φανέλα η το καμ'σο, φορέθηκε συχνά άσπρη τραχηλιά στολισμένη με μπιμπίλες, πιέτες και δαντέλες. Πάνω από το τσιπάκι η τον λιμπαντέ , το χειμώνα φορούσαν το κοντογούνι η γουνάκι ή ζακέτα τζοχένια , ανοιχτή μπροστά. Είχε γούνινη επένδυση και ήταν συχνά χρυσοκέντητο στο κατακόρυφο άνοιγμα, στις μανσέτες καις το γιακά.

Παλατιανή γιορτινή φορεσιά με φλούδα, αρμαθιές, λιμπαντέ και βρακοζώνα.

3.6 Πανωφόρια

Ως πανωφόρια χρησιμοποιούσαν τον καπαμά , τη γούνα , τον σάκο , τον χίρκα και τον τσουμπέ. Για τον καπαμά δεν έχουμε άλλες πληροφορίες. Είχε μανίκια και ραβόταν από ύφασμα μπουχάσι η σαντάλι. Οι ποδήρεις τζοχένιες γούνες η μηλογύνες ή μηλωτές ήταν φοδραρισμένα στο γιακά και ολόγυρα στα ανοίγματα με γούνα τσακαλιού και αλεπούς.

Ακριβότερες θεωρούνταν οι σαμουρόγουνες , φερόμενες από την Ρωσία ή τη Ρουμάνια , οπού υπήρχαν πολλές παροικίες Προκολλησιών. Οι ατλαζένιες γούνες, οι στολισμένες με λευκό γουναρικό , λέγονταν φραγκογουνες. Παρομοίως με τη γούνα ήταν και ο σάκος, αλλά κοντός μέχρι τους μηρούς. Ο χιρκάς , πανωφόρι ανατολίτικης προέλευσης από μάλλινο η μεταξωτό ύφασμα με σχέδια η σκέτο , ήταν καπιτονέ με γέμιση από βαμβάκι και συχνά γιακά. Το επισημότερο και ακριβότερο πανωφόρι ήταν ο τσουμπές ή τζουμπές, με παχιά γούνα στο κατακόρυφο μπροστινό άνοιγμα. Τον φορούσαν μόνον οι νύφες (τον δανείζονταν, αν δεν είχαν δικό τους) και οι πολύ πλούσιες Μαρμαρονησιώτισσες.

Στις πολύ μεγάλες γιορτές οι νιόπαντρες Παλατιανές, όταν πήγαιναν στην εκκλησία, έριχναν στους ώμους τον *τσεβρέ*, ένα μεγάλο τετράγωνο μεταξένιο μαντίλι. Φυτικά μοτίβα χρυσοκέντητα με μαλαμοτρέ ξόμπλιαζαν τις τέσσερις γωνίες και ολόγυρα είχε διακόσμηση με χρυσά *τριβόλια* (κρόσσια) και δαντέλες.

Τα χρυσοκεντημένα *αλλαξάι* (η καλή αλλαξιά, η φορεσιά με βράκα, λιμπαντέ ή τσιπάκι και κοντογούνι) μιας Μαρμαρινής ονομάζονταν *σίπια* ή *ασήκωτα*.

Τσεβρές των αρχών του 20ού αιώνα. με κέντημα από μαλαμοτρέ.

3.7 Κεφαλοδέματα

Οι γυναίκες αγαπούσαν τα μακριά μαλλιά. Τα χτένιζαν χωρίστρα στη μέση και πίσω έπλεκαν χοντρή κοτσίδα. "Δεν έπρεπε να φαινότουσαν πολλά μέρη του σώματός τους, αλλά καλά καλυμμένες και πάντοτε έβαζαν διάφορα μαντίλια, ανάλογα με την περίσταση. Τα περισσότερα μαντίλια προέρχονταν από την Κωνσταντινούπολη και τα πουλούσαν στο νησί κυρίως Εβραίοι. Το πιο επίσημο κεφαλομάντηλο ήταν η νεανική φλούδα, ένα μονόχρωμο μαντίλι, με φάσα σκουρότερου χρώματος στολισμένη με τις καλύτερες μπιμπίλες. Με τη φλούδα το δέσιμο γινόταν ακριβώς στο κέντρο του κεφαλιού και σχημάτιζε περίτεχνο φιόγκο, σαν μικρό λοφίο. Η μπόλια, μεγάλο μεταξωτό κρουστό μαντίλι "για τις καλές μέρες", δενόταν απλά στο κεφάλι με μικρό φιόγκο στο πλάι και ουρά πίσω. Το λεπτό μάλλινο κανκονράκι και το βαμβακερό, μεταξωτό ή μάλλινο μαμούκι, ήταν πιο καθημερινά, σκουρόχρωμα, με λίγα σχέδια ή σκέτα. Δένονταν με διάφορους τρόπους. Όλα τα καλά μαντίλια ήταν στολισμένα ολόγυρα με μεταξωτές μπιμπίλες, που ενώνονται στο μαντίλι με αλογότριχα, για να μένουν στητές. Τα σχέδιά τους είναι κυρίως φυτικά, με πιο συνηθισμένα το κονκονναράκι και τον κομτσέ. Πρόχειρα πολύχρωμα σταμπωτά ή και μονόχρωμα μαντίλια ήταν τα φακιόλια και τα καλεμκεριά. Είχαν απλούστερη διακόσμηση με λίγες μπαμπακένιες μπιμπίλες. Κυρίως όμως στολίζονταν με σατζάκι, δηλαδή τρέσα με χάντρες και πούλιες, πλεγμένη στη φουρκέτα. Τα μαμούκια φοριούνταν από τις πιο μεγάλες γυναίκες. Μαμουκώνονταν, αφού πρώτα φορούσαν ένα εσωτερικό σκούρο φακιόλι που μάζευε όλα τα μαλλιά και κάλυπτε το κεφάλι ως τη μέση του μετώπου. Το μαμόνκωμα γινόταν με τρεις τρόπους: οι άκρες του μαμουκιού κρέμονταν στο στήθος ή σταυρώνονταν σφιχτά στο λαιμό και δένονταν πίσω στο κεφάλι ή μπηγόνταν δίπλα στα μάγουλα, αφήνοντας μόνο το πρόσωπο ακάλυπτο. Το μαμούκι φοριόταν και πάνω από οποιοδήποτε μαντίλι, κυρίως κατά το χειμώνα. Γινόταν ακριβώς στο κέντρο του κεφαλιού και σχημάτιζε περίτεχνο φιόγκο, σαν μικρό λοφίο. Η μπόλια, μεγάλο μεταξωτό κρουστό μαντίλι "για τις καλές μέρες", δενόταν απλά στο κεφάλι με μικρό φιόγκο στο πλάι και ουρά πίσω. Το λεπτό μάλλινο κανκονράκι και το βαμβακερό, μεταξωτό ή

μάλλινο μαμούκι, ήταν πιο καθημερινά, σκουρόχρωμα, με λίγα σχέδια ή σκέτα. Δένονταν με διάφορους τρόπους. Όλα τα καλά μαντίλια ήταν στολισμένα ολόγυρα με μεταξωτές μπιμπίλες, που ενώνονται στο μαντίλι με αλογότριχα, για να μένουν στητές. Τα σχέδιά τους είναι κυρίως φυτικά, με πιο συνηθισμένα το κονκονναράκι και τον κομτσέ. Πρόχειρα πολύχρωμα σταμπωτά ή και μονόχρωμα μαντίλια ήταν τα φακιόλια, τα καλεμκεριά και τα τονλπάνια. Είχαν απλούστερη διακόσμηση με λίγες μπαμπακένιες μπιμπίλες. Κυρίως όμως στολίζονταν με σατζάκι, δηλαδή τρέσα με χάντρες και πούλιες, πλεγμένη στη φουρκέτα. Τα μαμούκια φοριούνταν από τις πιο μεγάλες γυναίκες. Μαμουκώνουνταν, αφού πρώτα φορούσαν ένα εσωτερικό σκούρο φακιόλι που μάζευε όλα τα μαλλιά και κάλυπτε το κεφάλι ως τη μέση του μετώπου. Το μαμόνκωμα γινόταν με τρεις τρόπους: οι άκρες του μαμουκιού κρέμονταν στο στήθος ή σταυρώνονταν σφιχτά στο λαιμό και δένονταν πίσω στο κεφάλι ή μπήγονταν δίπλα στα μάγουλα, αφήνοντας μόνο το πρόσωπο ακάλυπτο. Το μαμούκι φοριόταν και πάνω από οποιοδήποτε μαντίλι, κυρίως κατά το χειμώνα.

*αλατιανή γιορτινή φορεσιά με μαμούκι, άρμα, τσιπάκι
υ βρακοζώνα.*

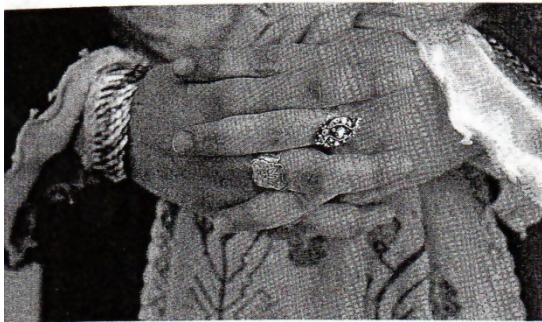
3.8 Κοσμήματα

Οι κεφαλόδεσμοι με φλούδα και μπόλια στολίζονταν με σειρά κοσμημάτων που ήταν αυτοσχέδια ή κατασκευασμένα στον κοιμτζή. Στο δέσιμο του μαντιλιού έβαζαν ασημένιες ή χρυσές καρφίτσες με πουλιά και λουλούδια. Άλλο κόσμημα ήταν τα μαργαριταρένια σύκα-μνα, δηλαδή μύγδαλα ντυμένα με ταφτά και κεντημένα με ψιλά μαργαριτάρια. Όλα αυτά τα στολίδια στερεώνονταν με σπείρα στην περόνη και στο περπάτημα έτρεμαν. Άλλοτε πάλι, οι νέες καρφίτσωναν στο φιόγκο το διπλάρι ή άλλο χρυσό ή επίχρυσο νόμισμα. Την άνοιξη, μετά το Πάσχα, στόλιζαν το μαντίλι τους με αυτοσχέδια λουλούδια από μαργαριτάρια και πετράδια ή με κομτσέδες, μπουμπούκια αληθινών λουλουδιών. Το μέτωπο οχόλιζε η σαντάλα του κεφαλιού ή τσακατλίκι, μια αλυσίδα με πολλά χρυσά νομίσματα και μαργαριτάρια, που στερεωνόταν στο μαντίλι πάνω από τα αφτιά με χρυσούς ή ασημένιους σταυραϊτούς. Στο κεφάλι οι νιόπαντρες έβαζαν στις μεγάλες γιορτές και το πανουτσάκατο, βαρύτιμο ή απλούστερο.

Η φορεσιά συμπληρώνεται με πολλά μαλάματα όπως τα ολόχρυσα πολιτικά βραχιόλια και τα ασημένια, χρυσά ή διαμαντένια σκουλαρίκια και δαχτυλίδια, τα οποία συνήθως έφεραν τα αρχικά της ιδιοκτήτριας. Συνηθισμένα σχέδια σκουλαρικών ήταν τα φαναράκια, οι φονσκίτσες, τα κονκονναράκια, τα μύργαλα, οι μελιτζάνες. Στο λαιμό φορούσαν πολλές σειρές από ψιλά φυσικά μαργαριτάρια, που λέγονταν (α)ξάγια, χρυσές αλυσίδες με σταυρό και τη σαντάλα του λαιμού, ένα χρυσό περιδέραιο με πλακίδια και κρίκους. Χρυσές χοντρές αλυσίδες, οι καδένες, μακριές ως 3 μέτρα στόλιζαν επίσης το στήθος. Τις περνούσαν δυο τρεις φορές στο λαιμό κι αριστερά στο στήθος κρεμούσαν απ' αυτές το ρο-λογάκι. Όμως το πιο χαρακτηριστικό επιστήθιο κόσμημα ήταν οι αρμαθιές ή γκιορντάνια, σειρές χρυσών νομισμάτων ραμμένων σε υφασμάτινες ταινίες, που κάλυπταν όλο το στήθος. Κάθε αρμαθιά είχε ίσα με 30-40 ντούμπλες κι ένα πεντόλιρο στη μέση, ενώ οι πιο πλούσιες είχαν 20 πεντόλιρα. Αρμαθιά έστελνε ο γαμπρός στη νύφη "για να την κακαρώσει", να τη ζητήσει. Οι Παλατιανές φορούσαν από μία έως πέντε αρμαθιές, ανάλογα με την οικονομική τους κατάσταση.

Γιορτινή φορεσιά από τα Παλάτια του Μαρμαρά με παραδοσιακά κοσμήματα

Πολίτικο βραχιόλι και δακτυλίδια.

Σαντάλα του λαιμού και σάρπα.

3.9 Υπόδηση

Στα πόδια φορούσαν, ανάλογα με την περίσταση, πλεχτές μάλλινες, βαμβακερές ή μεταξωτές κάλτσες και τσουράπια με διάφορα σχέδια και χρώματα. Τα τομαράκια ήταν σκαρπίνια από λεπτό δέρμα και τα λαπτσίγια μποτάκια καλής ποιότητας. Στο δρόμο πάνω απ' αυτά φορούσαν ειδικά χοντροπάπουτσα, τα κοντούρια. Στο σπίτι δε βάζανε παπούτσια, γιατί ήταν όλο στρωμένο με χαλιά. Προτιμούσαν τα πασούμια, δερμάτινα ή κυρίως ντυμένα με υφάσματα διαφόρων χρωμάτων. Τα καλά πασούμια είχαν διακόσμηση με γούνα, φούντες με φλουρί και κεντήματα με χάντρες και πούλιες. Καμιά φορά, σε επίσημες εμφανίσεις οι νέες γυναίκες έδεναν γύρω από τα σφυρά επιμήκη χρυσοκέντητα τεμάχια από μεταξωτό ύφασμα, τα βρακοπόδια. Σε καθημερινή βάση όμως οι Παλατιανές χρησιμοποιούσαν τις γαλέντζες, ξύλινα τσόκαρα που συχνά είχαν σιντεφένια διακόσμηση.

3.10 Τα νυφικάτα αλλάγια

Τα νυφικάτα αλλάγια, η νυφική φορεσιά, ήταν ίδια με την καλή, μόνο που ραβόταν με τα πιο πολύτιμα υφάσματα και ήταν φορτωμένη με κοσμήματα. Οι νύφες φορούσαν διπλά εσώρουχα, από την ανάποδη κι από την καλή, για να μην τις πιάσουνε τα «μάγια». Έβαφαν τα μαλλιά και τα ακροδάχτυλα. Τα φρύδια βάφονταν με ραστίκι, για να είναι ολόμαυρα. Αν είχαν πολλά μαλλιά, τα έπλεκαν λούνα λούνα, σχηματίζοντας καμιά σαρανταριά πλεξουδίτσες που έπεφταν πίσω στην πλάτη, στολισμένες στις άκρες με νομίσματα και κόκκινες μεταξοκλωστές. Επίσης στο μέτοζπο, στα μαλλιά και γύρω από τα αυτιά κρεμούσαν τα τρέδια, χρυσά ελάσματα διαφόρων ποιοτήτων και μεγεθών. Φαραγκωμένα κερένια ή φυσικά λουλούδια με τρέδια καρφίτωναν στο στήθος και όλοι οι καλεσμένοι στη χαρά. Στο λαιμό η νύφη έδενε χρυσοκέντητο λεπτό τσε-βρέ. Τα νυφικά παπούτσια ήταν απαραίτητως άσπρα ή χρυσά, δώρο του γαμπρού, και η νύφη εμφανιζόταν μια βδομάδα μετά το γάμο (στα οχτώ) με τζουμπέ καπλαντισμένο με κόκκινη τσόχα. Στα Παλάτια, το κατεξοχήν νυφίκιο στολίδι που φοριόταν πάνω από τη φλούδα περίπου στο κέντρο της κεφαλής ήταν το πανουτσάκατο, ένας τεπές με προεξέχον κέντρο, ντυμένος με κόκκινο βελούδο και κεντημένος στην κορφή με μαλαματοτρέ. Πάνω του ράβονταν φολιδωτά 100-120 χρυσά φλουριά και μαργαριτάρια που σκέπαζαν το ύφασμα ή στερέωναν κουλουριαστά μια "μαλαματένια αλυσίδα μ' αραδιαστά φλουριά και ξάγια". Για τη στήριξη του πανωτσάκατου, έμπαινε από κάτω το τσελένι, ένα είδος μικρού μπουμπαριού, στολισμένο πάλι με μαργαριτάρια και χρυσά νομίσματα στις άκρες, που στερεωνόταν στο μαντίλι πάνω από τα αφτιά με σταυραϊτούς. Το πανουτσάκατο έδινε την εντύπωση μικρής κορώνας και το φορούσαν μόνον οι πολύ πλούσιες νύφες. Ήδη στις αρχές του αιώνα μας θεωρούνταν "αρχαίο" κόσμημα και η τελευταία Παλατιανή νύφη που παντρεύτηκε με πανωτσάκατο γύρω στο 1900 ήταν η Ζερμπουλιά Αποστόλου-Ευαγγελίδη, κόρη Καραβοκύρη. Στην προίκα κάθε κοπέλας, εκτός των άλλων, υπήρχαν 6-24 σαλιβάρια διαφόρων ειδών, 12-30 λινόβρακες, 12-40 πουκάμισα όλων των τύπων, 2-6 κουτσούκες και κουτσούρια, 12-40 ζευγάρια κάλτσες, 10-30

βρακοζώνες, 1-4 χιρκάδες και γούνες, 4-12 γουνάκια, σάκοι, λιμπαντέδες και τσιπάκια, 24-60 φλούδες, μα-μούκια, τουλπάνια και φακιόλια, 4-8 τσεβρέδες και αριθμός κοσμημάτων ανάλογος με την οικονομική επιφάνεια της οικογένειας.

Νυφικό της Τρίγλιας

4. Η ΑΝΔΡΙΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ (ΠΡΟΚΟΝΝΗΣΟΣ, ΠΑΛΑΤΙΑ)

Η αντρική φορεσιά στα Παλάτια και σε όλο το νησί του Μαρμαρά ονομάζεται επίσης σαλιβάρια ή βράκες, μια παραλλαγή της γνωστής νησιώτικης βράκας. Υπήρξε το αγαπημένο ρούχο όλων των ναυτικών πληθυσμών της Προποντίδας. Στα Παλάτια υπήρχαν ειδικοί ραφτάδες, οι αμπατζήδες και οι φερμελετζήδες, που έραβαν τις καλές βράκες και κάθε είδους γιλέκια, πανωφόρια και σακάκια.

Τα εσώρουχα της φορεσιάς είναι η φανέλα και το χασένιο βρακί ή σώβρακο. Από πάνω φοριούνται το πουκάμισο και η ολόμαυρη βράκα. Η καθημερινή είναι από δίμιτο και η καλή από χοντρό βαμβακομέταξο ύφασμα ή κυρίως από τσόχα. Τα μπατζακλίκια της φτάνουν κάτω από το γόνατο και είναι στολισμένα με μαύρα μπιρσίμια, όπως και οι ραφές. Η μακριά σέλα πέφτει ανάμεσα στα πόδια κάτω από τη γάμπα, σχεδόν ως τους αστραγάλους. Το καλό πουκάμισο είναι άσπρο λινό ή μεταξωτό, ενώ τα καθημερινά ήταν συνήθως χασένια, μπασμαδένια, ριγωτά ή καρό. Οι γκεμιτζήδες κι οι ψαράδες στη δουλειά φορούσαν κοντές βράκες που λέγονταν σώβρακα και ήταν κοντσομάνηες, με ανασηκωμένα τα μανίκια των πουκάμισων.

Ζουνάρια διαφόρων τύπων περισφίγγουν τη μέση. Τα καθημερινά είναι σκουρόχρωμα ή υπόλευκα, της κρεβατής ή τον χεριού (πλεκτά). Τα καλά είναι ολομέταξα, κόκκινα ή άσπρα μπλεχτά ή αγοραστά, όπως το ακριβό ταρα-μπουρίσιο πολύχρωμο ριγωτό ζωνάρι. Στις πτυχές του ζουναριού τοποθετούνται η καπνο-σακούλα και η κεσιά ή παραδοσακούλα, θήκες από πολύτιμα υφάσματα περίτεχνα κεντημένες με μαλαμοτρέδια, μονογράμματα, χάντρες κλπ.

Το τσόχινο γελέκι ή γιαλελί είναι αμάνικο γιλέκο που κουμπώνει σταυρωτά. Είναι μονόχρωμο σε σκούρους χρωματισμούς (μαύρο, μπλε, κυπαρίσσι, βουσσινί, καφετί, μελιτζανί), αλλά συχνά στα νεανικά γιλέκα

το, μπροστινό μέρος διαφέρει σε χρώμα από εκείνο της πλάτης. Πίσω, φέρουν άνοιγμα πάνω από τη μέση, όπου δένονται χιαστί πολύχρωμα μπιρσίμια. Τα γελέκια και τα γιαλελιά φοριούνται μέσα από το ζουνάρι και είναι στολισμένα με κεντήματα από μαύρο μπιρσίμι στην περιφέρεια, στο στήθος και γύρω από τις κουμπότρυπες, όπου περνούν πολλά κουμπιά, τα περισσότερα από τα οποία ήταν μπιρσιμένια στρογγυλά με φουντίτσες, ενώ τα καλύτερα ήταν ασημένια. Την πλάτη διακοσμούν συνήθως φυτικά θέματα και πολύ σπάνια δικέφαλος αετός. Στο πλάι, τα γελέκια έχουν μικρό τσεπάκι, διακοσμημένο με τα αρχικά του φέροντος και χρονολογία κατασκευής. Εκεί τοποθετούσαν το ρολόι που η αλυσίδα του στερεωνόταν εμπρός, στα κουμπιά. Σε γιορτές, οι νέοι έδεναν στο λαιμό ή καρφίτσωσαν μαζί με ένα φλουρί αριστερά, από το στήθος μέχρι τη μασχάλη μεταξωτά ή βαμβακερά πλουμιστά μαντίλια, όπως τον μαρκομπότσαρη και το καλεμκερί, στα οποία κυριαρχεί το κόκκινο ή το άσπρο χρώμα.

Το χειμώνα πάνω από το γελέκι ή το γιαλελί έβαζαν την τσάκα ή τζάκα, κοντό τσόχινο σακάκι ανοιχτό μπροστά, για να φαίνονται τα κόκκινα διακοσμητικά του γελεκιού. Είχε απλή διακόσμηση με σκούρο μπιρσίμι ή συρματένια γαϊτάνια ολόγυρα στα ανοίγματα, στους αγκώνες και στη μανικοκόλληση. Η τσάκα είναι σχεδόν πανομοιότυπη με τα σακάκια που φορέθηκαν σε πολλές περιοχές της Θράκης και της Μ. Ασίας (σαλταμάρκες, καζακιά, τσαμα-ντάνια κλπ.). Στα πολλά κρύα φορούσαν αδιάβροχα πανωφόρια από πολύ χοντρό μάλλινο ύφασμα, την κοντύτερη καθημερινή πατατούκα ή τον μακρύτερο γιορτινό (γι)αμπά, που ήταν από αρνίσια προβιά και διακόσμηση όπως η τζάκα. Επίσημο πανωφόρι ήταν η ποδήρης μηλόγouna, για πλούσιους μόνο. Οι τσορμαπατζήες φορούσαν καβάδι με γούνα. Από τις αρχές του αιώνα μας φορέθηκαν σακάκια ευρωπαϊκού τύπου (πολιτικά), συνδυασμένα με γελέκι και βράκα.

Τα αντρικά κεφαλο-καλύμματα είναι ανάλογα με την οικονομική ή την κοινωνική θέση. Πιο συχνά φορούσαν το σκληρό τούρκικο φέσι με

φούντα ή σκέτο. Οι ναυτικοί προτιμούσαν το τσακιστό, κόκκινο μαλακό φέσι με βαριά μπιρσιμένια φούντα, μαύρο κούκο αστρακά, ακόμη και διάφορα ναυτικά κασκέτα.

Στα πόδια φορούσαν πλεχτές κάλτσες διαφόρων ειδών, συνήθως σε άσπρο χρώμα. Αυτές συγκρατούνταν με την καλτσοδέτα κάτω από το γόνατο. Οι καλτσοδέτες ήταν στενόμακρες ταινίες με ωραία διακόσμηση. Στην από-ληξή τους σχημάτιζαν κωνοειδές χάντρινο ή συρματένιο στολίδι, την κουκουνάρα, που κρεμόταν από την εξωτερική πλευρά της γάμπας. Ως υποδήματα χρησιμοποιούσαν συνήθως τις κουντούρες, αλλά και στιβάλια (μπότες). Οι ανδρικές υφασμάτινες παντόφλες, δώρα της νύφης και του σογιού της, ήταν ολοκέντητες με διάφορα κεντήματα μεταξωτά ή χρυσά.

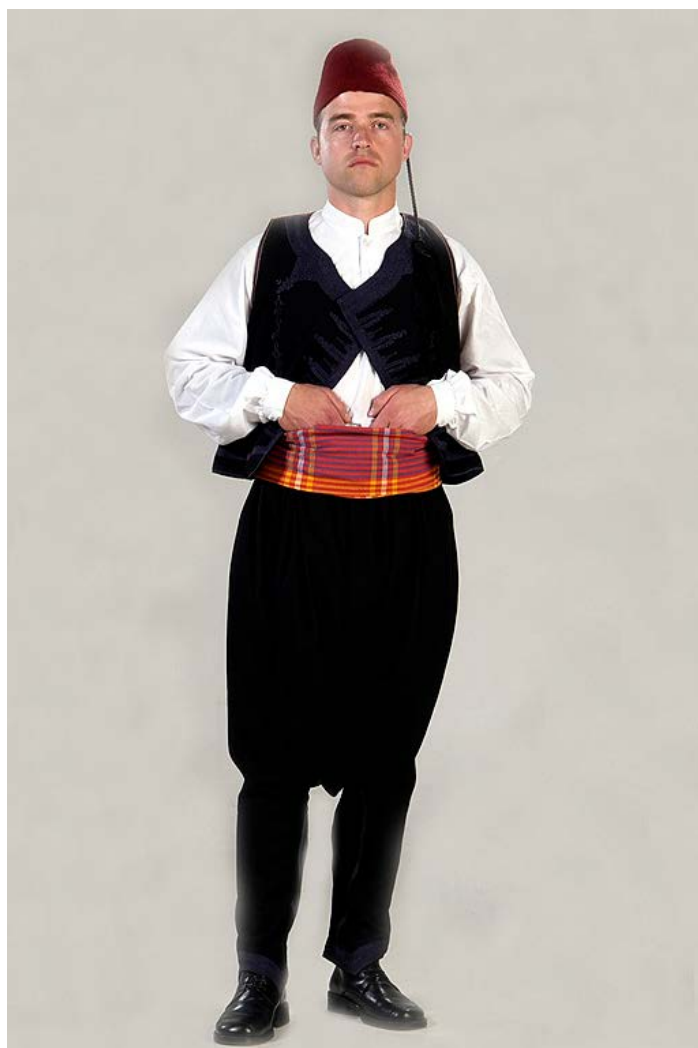
Τα μόνα αντρικά κοσμήματα ήταν η καδένα με το ρολόι κι ο αρραβώνας, το γαμήλιο δαχτυλίδι.

Τα γαμπρικά αλλάγια είναι φορεσιά πανομοιότυπη με την γιορτινή, μόνο που γίνεται από πολυτιμότερα υφάσματα και έχει περισσότερα στολίδια. Το πουκάμισο είναι ολομέταξο με κενάρια και φέρει διακόσμηση με λεπτότερες μπιμπίλες στο γιακά και στις μανσέτες. Η βράκα είναι φίνα, τζοχένια, και το γιαλελί κατάφορτο από μπιρσιμένια κεντήματα. Στο λαιμό ο γαμπρός δένει χρυσοκέντητο τσεβρέ ή ολόλευκο μεταξωτό ποσάκι και καρφι-τσώνει στο πέτο ένα χρυσό νόμισμα και το λουλούδι.

Οι λιγοστοί Παλατιανοί ξωμάχοι και τσομπάνηδες ντύνονταν με χοντρά πουτούρια παρά με βράκες. Στα πόδια φορούσαν τα τσερβούλια, είδος τσαρουχιών που τα λουριά τους δένονταν στη γάμπα πάνω από τα ποδοπάνια, τα οποία προστάτευαν το πόδι από τους θάμνους και το

κρύο. Στο κεφάλι τύλιγαν σαν σαρίκι τη σερβέτα, ένα μακρόστενο άσπρο υφαντό πανί.

Μετά τον οριστικό εκπατρισμό του 1922, οι φορεσιές που περιγράψαμε φορέθηκαν για χρόνια στην απλούστερη, την καθημερινή μορφή τους, στους διάφορους τόπους εγκατάστασης των Μαρμαρινών προσφύγων (Χαλκιδική, Αττική, Εύβοια, Λέσβος κ.ά.). Οι βρακοφόροι Παλατιανοί, άντρες και γυναίκες, και οι άλλοι Μαρμαρονησιώτες χλευάστηκαν από τους ντόπιους ως "Τούρκοι και Τουρκάλες" κι αναγκάστηκαν να μεταποιήσουν τα σαλιβάρια σε φούστες ή να αποβάλουν εντελώς τα τοπικά τους ρούχα. Αρκετοί όμως τα φόρεσαν μέχρι το θάνατο τους, στις δεκαετίες του '60 και '70. Όσες φορεσιές γλύτωσαν από τη φτώχεια, τις κακουχίες της προσφυγιάς, την Κατοχή και την αμάθεια φυλάσσονται ευλαβικά στις κασέλες των Παλατιανών και σε συλλογές. Οι νεότεροι τις φορούν μόνο σε τοπικές ή εθνικές γιορτές.

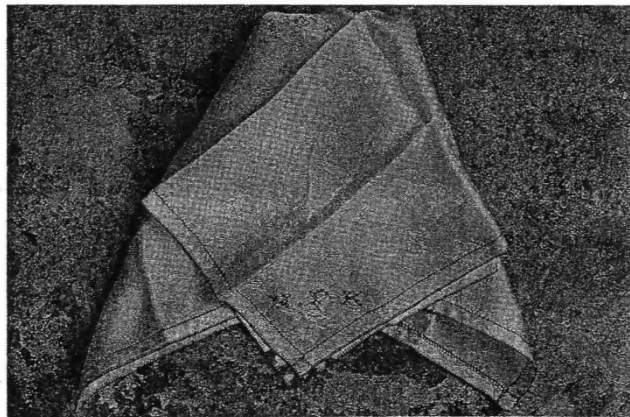

*Παλατιανή γιορτινή φορεσιά με γιαλελί και ταραμπουρί-
σιο ζοννάρι.*

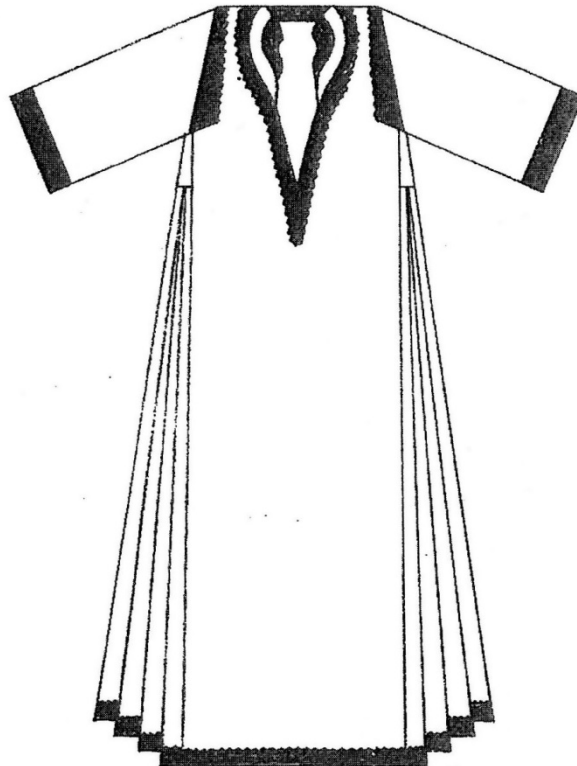

Γιορτινή φορεσιά με μαρκομπότσαρη και μπλεχτό μεταξωτό ζουνάρι.

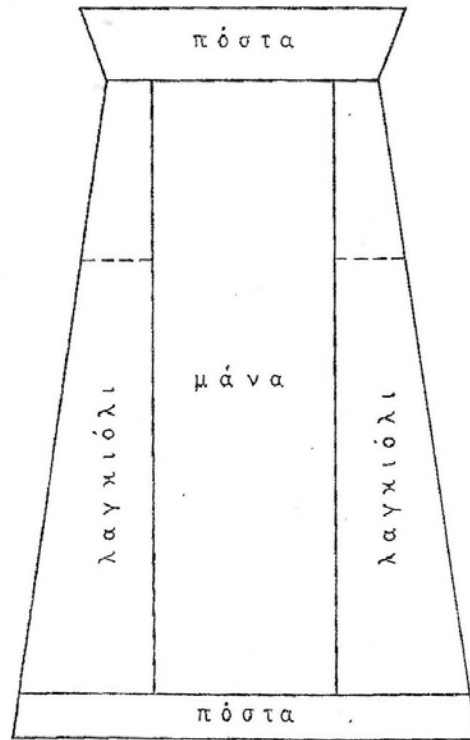

Το γαμπρίκιο ποσάκι.

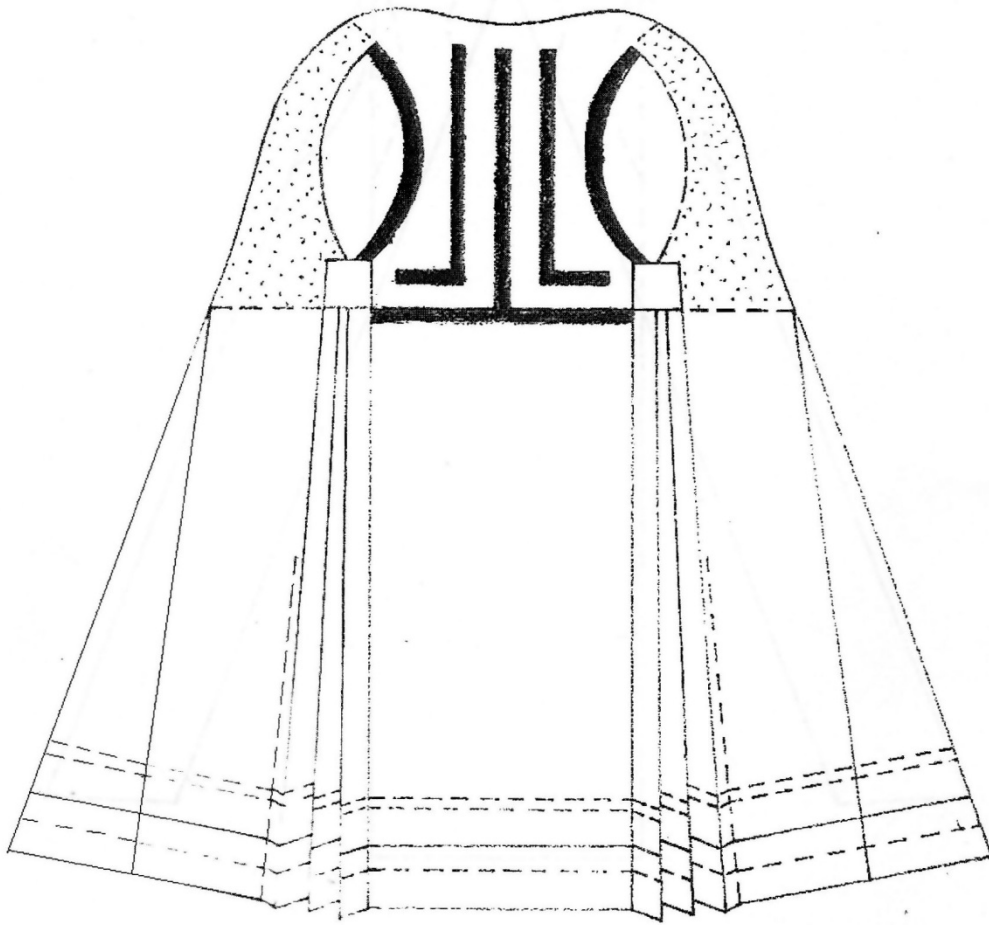
5. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΤΡΙΓΛΙΑΣ (Μ. ΑΣΙΑ)

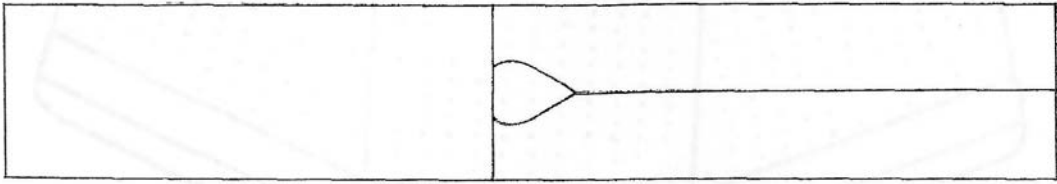
Η Σιγκούνα.

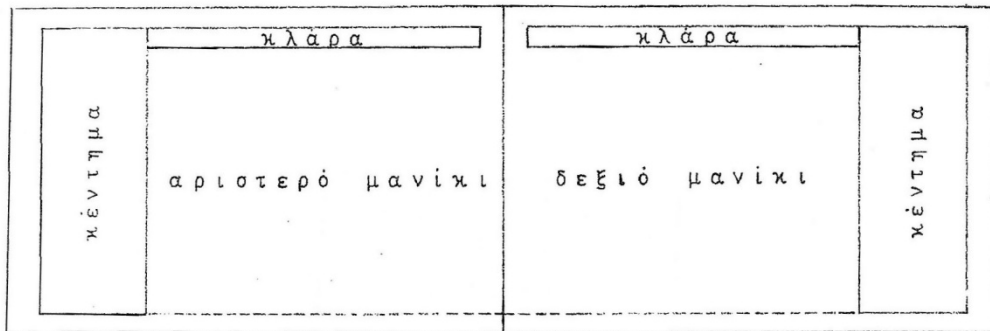
Η ποδιά.

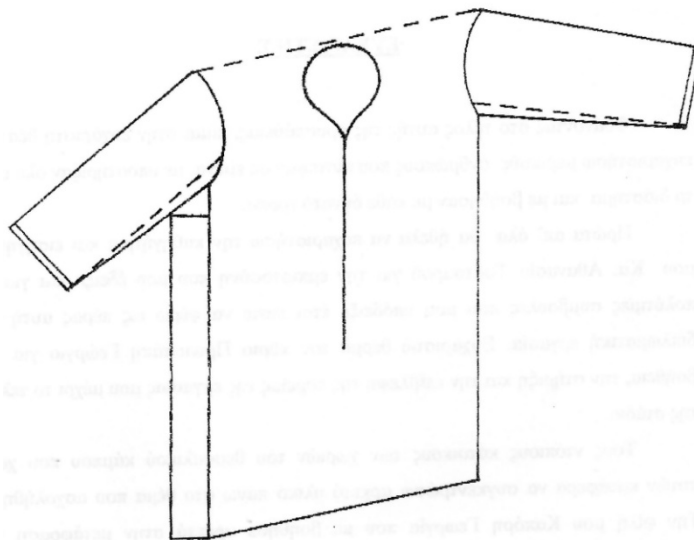
Ο σαγιάς. (εργόχειρο των γυναικών)

Το «χώρισμα» του σαγιά.

Το χώρισμα των μανικιών.

Η φανέλα.

6. ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΗΣ ΜΟΔΑΣ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΑ ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΑ ΧΡΟΝΙΑ

Τα παλαιά χρόνια οι κάτοικοι των διάφορων περιοχών ανάλογα με τα ήθη, τα έθιμα και τις τοπικές τους παραδόσεις δημιουργούσαν ενδύματα και φορεσιές οι οποίες ήταν συνυφασμένες με τα παραπάνω αλλά και με τις κλιματολογικές συνθήκες της περιοχής , καθώς και τον πλούτο τους.

Οι τρόποι κατασκευής ήταν είτε ράψιμο με το χέρι, είτε με την βοήθεια του αργαλειού. Οι γυναίκες από μικρή ηλικία μάθαιναν την λειτουργία του αργαλειού και την κατασκευή ρούχων διότι η κάθε γυναίκα φρόντιζε να φτιάχνει τα ρούχα για τα μέλη της οικογένειάς της. Τα υλικά που χρησιμοποιούσαν ήταν υφάσματα που έφτιαχναν στον αργαλειό ή εισαγωγής οι πιο πλούσιες οικογένειες. Σε σύγκριση με σήμερα , η κατασκευή ενδυμάτων δεν γίνεται στο σπίτι και με την βοήθεια αργαλειού. Μετά την βιομηχανική επανάσταση και την ανάπτυξη των κλωστοϋφαντουργικών επιχειρήσεων , έχει παρατηρηθεί η πώληση έτοιμων ενδυμάτων σε διάφορα σχέδια και μεγέθη ανάλογα με την μόδα της κάθε εποχής αλλά και το προσωπικό γούστο του καταναλωτή. Οι τρόποι κατασκευής τους ποικίλει , ανάλογα με το είδος του υφάσματος και το σχέδιο που θέλουμε να δώσουμε στο ένδυμα. Οι μηχανές που χρησιμοποιούνται είναι πιο εύκολες στο χειρισμό τους. Μπορεί να λειτουργούν είτε με την βοήθεια του χειριστή είτε να είναι αυτοματοποιημένες. Για παράδειγμα τα παλαιά χρόνια για να φτιάξει μια γυναίκα μια μάλλινη μπλούζα , θα έπρεπε να πάρει το μαλλί να το επεξεργαστεί και στην συνέχεια να το πλέξει στο χέρι ή στο αργαλειό, διαδικασία χρονοβόρα και κουραστική. Σε αντίθεση το πλέξιμο μιας μάλλινης μπλούζας στις μέρες μας , μπορεί να γίνει εύκολα σε μία πλεκτομηχανή. Η παραγωγή λοιπόν μπορεί να είναι πολύ μεγαλύτερη σε σύγκριση με παλιά . Τέλος , θα πρέπει να τονίσουμε ότι σήμερα, ο τρόπος ντυσίματος ποικίλει ανάλογα με την μόδα αλλά και την προσωπικότητα του καθενός. Δεν υπάρχουν ενδυματολογικά

στερεότυπα που ορίζει η κοινωνία ,αντίθετα με παλιά που ανάλογα με την περίσταση (γιορτές , γάμοι κ.τ.λ.) , υπήρχε μια ενδυματολογική αρμονία και ομοιότητα στους κατοίκους μιας περιοχής.

6.1 ΜΕΘΟΔΟΣ (ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ KALEDO)

Η ηλεκτρονική σχεδίαση τείνει να γίνει συνώνυμο του εκσυγχρονισμού του τρόπου εργασίας της βιομηχανίας του ετοίμου ενδύματος. Τα συστήματα ηλεκτρονικής σχεδίασης δίνουν στον βιομηχανικό κλάδο την απαιτούμενη ευελιξία ώστε να μπορεί να αντεπεξέλθει στις ανάγκες της αγοράς, οι οποίες αφορούν την ανανέωση, ανάλογα την εποχή, την τοποθεσία και τον τρόπο λειτουργίας του εργοστασίου. Το «Kaledo» της εταιρείας «Lectra» είναι ένα σχεδιαστικό πρόγραμμα, το οποίο γνωρίζει μεγάλη επιτυχία στον τομέα των επιχειρήσεων ετοίμου ενδύματος. Το Kaledo είναι ένα πρόγραμμα που βρίσκει εφαρμογή κυρίως στη δημιουργία τεχνικών σχεδίων και σχεδίων μόδας. Χρησιμοποιεί για την ηλεκτρονική σχεδίαση ανύσματα και γραμμές, αντί για κουκκίδες και στίγματα, γεγονός που δίνει μια συμπαγή μορφή στο σχέδιο, ορίζοντας πολύ καθαρά τις γωνίες και τις καμπύλες. Λόγω αυτής της ιδιότητας, η καλή ποιότητα των καμπύλων και των γραμμών παραμένει ακόμα και μετά την μεγέθυνση του σχεδίου. Με τη χρήση μιας σειράς εργαλείων γίνεται η σχεδίαση και η περαιτέρω επεξεργασία των σκίτσων, με σκοπό την δημιουργία μιας συλλογής ρούχων. Προκειμένου να διατηρηθούν οι σωστές αναλογίες, χρησιμοποιούνται πρότυπες φιγούρες, πάνω στις οποίες γίνεται η σχεδίαση του εκάστοτε υπό κατασκευή ρούχου. Με την ενεργοποίηση της συμμετρίας δίνεται η δυνατότητα καθώς σχεδιάζεται η μία πλευρά, αυτόματα να σχεδιάζεται συμμετρικά και η άλλη, κερδίζοντας χρόνο αλλά και περισσότερη ακρίβεια στο σκίτσο. Τα δυναμικά εργαλεία του προγράμματος επιτρέπουν τη δημιουργία νέων μοντέλων σε ελάχιστο χρόνο, καθώς επίσης και τη δημιουργία μιας σειράς συλλογής ως προς το ύφασμα και το χρώμα. Επιτρέπει επίσης στους σχεδιαστές να ανταποκριθούν γρήγορα στη ζητούμενη ανανέωση και να μοιραστούν καθαρά σχεδιαστικές πληροφορίες σε πραγματικό χρόνο, αποφεύγοντας το υψηλό κόστος των λαθών. Με τη νέα έκδοση

του Kaledo V2R2, δίνεται η δυνατότητα στους χρήστες να αποθηκεύσουν και να οργανώσουν «Adobe Illustrator» αρχεία κατευθείαν στη βάση δεδομένων του προγράμματος, καθώς επίσης και να εισάγουν αρχεία-πατρών από «PGS-Investronica». Το πρόγραμμα αυτό επίσης περιέχει μερικά από τα καλύτερα εργαλεία για την βιομηχανική ανάπτυξη των χρωμάτων, συμπεριλαμβανομένης φασματικής διαχείρισης δεδομένων και μιας πληθώρας τυποποιημένων βιβλιοθηκών όπως π.χ. Pantone™, Munsell, NCS™, CSI™ καθώς και μια σειρά βιβλιοθήκης νημάτων. Χρησιμοποιώντας το φασματοφωτόμετρο μαζί με το «Kaledo V2R2», οι σχεδιαστές μπορούν να παίρνουν χρωματικά δείγματα από οποιαδήποτε επιφάνεια, να αναπτύσσουν εποχιακές παλέτες, να επεξεργάζονται δείγματα χρωμάτων και να διαχειρίζονται τη διαδικασία χρώματος, έτσι ώστε το χρώμα που εισάγουν να βγαίνει ακριβώς ίδιο με το αρχικό. Το «Kaledo Suite» είναι μια συλλογική πλατφόρμα, η οποία διευκολύνει την επικοινωνία μεταξύ των επιχειρήσεων, του σχεδιαστικού με του τεχνικού τμήματος καθ' όλη τη διαδικασία της σχεδιαστικής ανάπτυξης. Η αξιοποίηση των σχεδιαστικών πηγών, η μείωση του διαθέσιμου χρόνου στην αγορά και η ενίσχυση δημιουργικών δυνατοτήτων αποτελούν χαρακτηριστικά αυτού του προγράμματος. Οι εταιρείες ετοίμου ενδύματος βασίζονται στη συνεκτική προώθηση του εμπορικού σήματος, στο marketing και στο σχεδιασμό του προϊόντος, προκειμένου να ξεχωρίσουν σε μια πολυσύχναστη αγορά. Καταργώντας τις επαναλαμβανόμενες διαδικασίες, οι οποίες είναι πολύωρης εργασίας και κουραστικές, επιτρέπει στους σχεδιαστές να επικεντρωθούν σε αυτό που κάνουν καλύτερα, το σχεδιασμό. Ο συνδυασμός καλλιτεχνικής ματιάς και τεχνικής τεχνολογίας είναι πολύτιμος. Το «Kaledo» παρέχει αυτό το φόρουμ για να διευκολύνει αυτού του είδους τη συνεργασία. Με την ανταλλαγή θεμάτων ενδιαφερουσών τάσεων, όπως το χρώμα, η υφή, η φιγούρα, τα γραφικά και τα διακοσμητικά στοιχεία, μπορούν εύκολα να επωφεληθούν και άλλες ομάδες, όπως για παράδειγμα το τμήμα marketing. Το Kaledo επίσης παρέχει εργαλεία σχεδιασμού ειδικά κατασκευασμένα για τη μόδα, όπως συμμετρία, διανύσματα, «bitmap» εφέ ραφών και βιβλιοθήκες εργαλείων για τη διευκόλυνση επαναπροσδιορισμού της χρήσης μεμονωμένων κομματιών ή

ολόκληρου του στυλ. Οι σχεδιαστές γίνονται περισσότερο λειτουργικοί και η παραγωγικότητα βελτιώνεται. Αυτό το πρόγραμμα περιλαμβάνει μοναδικές, εξειδικευμένες στη μόδα τεχνολογίες και για αυτόν το λόγο το στυλ και άλλες τροποποιήσεις αποστέλλονται αυτόματα οπουδήποτε το στοιχείο αυτό χρησιμοποιείται, εξαλείφοντας κουραστικές μη αυτόματες ενημερώσεις. Τα σκίτσα μπορούν επίσης να αποθηκεύονται και να κατατάσσονται απευθείας πάνω στην πλατφόρμα από τον «Adobe Illustrator CS3 ή CS4». Οι σχεδιαστές έχουν τη δυνατότητα να γεμίζουν γρήγορα το σκίτσο με χρώματα και υφάσματα, χρησιμοποιώντας εργαλεία, τα οποία βασίζονται αποκλειστικά στο σκοπό αυτό. Είτε τα υφάσματα προέρχονται από το «Kaledo Textile Solutions», σαρωμένα γραφικά ή από άλλες πηγές, τα χρώματα αντιμετωπίζονται ως ομάδα, προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί ο επαναλαμβανόμενος χειρισμός των αντικειμένων. Ακόμα και όταν τα σχέδια γεμίσουν με χρώμα και ύφασμα και τα «colorways» δημιουργηθούν και τοποθετηθούν σε ένα σκίτσο μιας συλλογής, μπορούν να γίνουν τροποποιήσεις και να προωθηθούν στους αρμόδιους τομείς, εξοικονομώντας χρόνο. Δυναμικά σχέδια στις συλλογές δίνουν στους σχεδιαστές τη δυνατότητα να εξερευνήσουν ιδέες και να βελτιώσουν τη δουλειά τους, με απώτερο σκοπό την αύξηση των σχεδιαστικών επιλογών και μια εκλεπτυσμένη εταιρική ταυτότητα. Εμπορικά σήματα και άλλες εταιρείες πρέπει να παρουσιάσουν τις ίδιες πληροφορίες με διαφορετικούς τρόπους, ώστε να προσελκύσουν το αντίστοιχο αγοραστικό κοινό. Στο «Kaledo Collection» τα αντικείμενα συνδέονται έξυπνα μεταξύ τους με έναν τρόπο που είναι εύλογος για τη μόδα. Όταν πραγματοποιείται μια αλλαγή, τότε προωθείτε σε όλα τα αρμόδια τμήματα αυτόματα εξοικονομώντας χρόνο και μειώνοντας πιθανή σύγχυση. Καθώς οι συλλογές διαμορφώνονται και εξελίσσονται, εννοιολογικές πληροφορίες που σχετίζονται με μεμονωμένα σχέδια αξιοποιούνται και μετατρέπονται σε προδιαγραφή ή περίληψη. Το «Kaledo Collection» αποτελεί μέρος της σειράς της εταιρείας «Lectra» για εξειδικευμένες λύσεις για τη μόδα, οι οποίες διευκολύνουν την ανταλλαγή των οπτικών και τεχνικών πληροφοριών καθ' όλη τη διαδικασία της ανάπτυξης. Καινοτόμα κλωστοϋφαντουργικά σχέδια είναι στοιχειώδη για τη

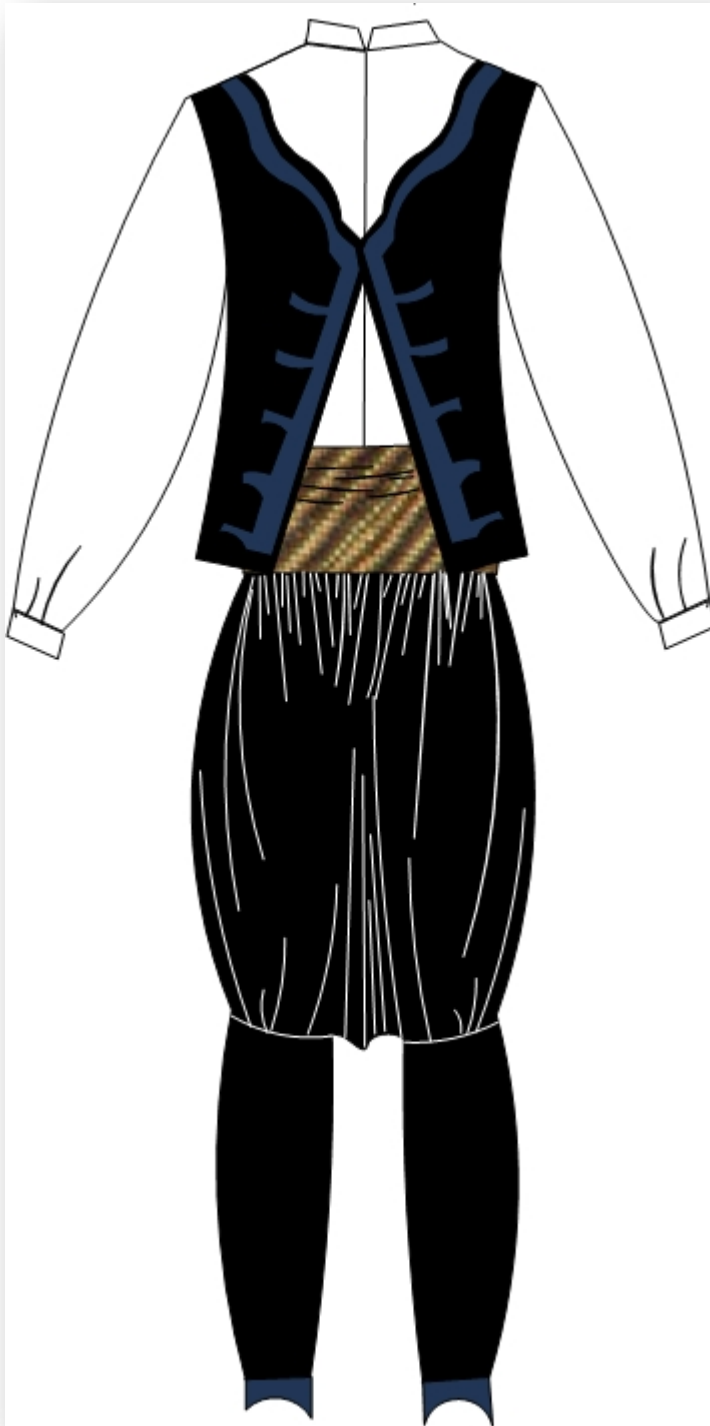
δημιουργία ενδυμάτων, τα οποία διατηρούν τη θέση ενός εμπορικού σήματος στην αγορά. Οι τελευταίες τάσεις και χρώματα πρέπει να προσαρμοστούν ώστε να ανταποκρίνονται στην ταυτότητα της εταιρείας, να απευθύνονται σωστά στο αγοραστικό κοινό και να πληρούν τους περιορισμούς της παραγωγής. Σε μια κορεσμένη αγορά, μοναδικά και πρωτότυπα μοτίβα, υφαντά και πλεκτά υφάσματα βοηθούν στη διαφοροποίηση μιας μάρκας ή ενός προϊόντος. Με το πρόγραμμα αυτό οι σχεδιαστές μπορούν εύκολα να δημιουργήσουν πρωτότυπες ιδέες ή να προσαρμοστούν στις υπάρχουσες για μοτίβα, υφαντά και πλεκτά. Ενώ είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν τα προγράμματα Kaledo Print, Weave και Knit ξεχωριστά ως αυτόνομες μονάδες, επιπλέον αυτά αποτελούν μια συνολική επίλυση, το «Kaledo Suite». Το «Kaledo Print» απευθύνεται ειδικά στο έργο ανάπτυξης των κλωστοϋφαντουργικών σχεδίων και προσφέρει μια ισχυρή και αποτελεσματική γκάμα εργαλείων απαλλαγμένη από εξωτερικές αποσπάσεις της προσοχής. Το «Kaledo Print» χειρίζεται μεγάλα σε μέγεθος αρχεία γρήγορα, ακόμη και όταν αυτά επαναλαμβάνονται. Οι συναφείς λειτουργίες ομαδοποιούνται με σκοπό τη μείωση του χρόνου εκμάθησης. Οι σχεδιαστές δεν περιορίζονται να εργάζονται σε κάποια συγκεκριμένη σειρά. Μπορούν να μειώσουν το χρώμα ανά πάσα στιγμή ή να καθαρίσουν αποκομμένα «pixels» πριν ή μετά από ένα σχέδιο σε επανάληψη, να εργαστούν σε τονικό ή επίπεδο χρώμα, να πειραματιστούν με μοτίβα και να ρυθμίσουν την επανάληψη ανά πάσα στιγμή. Οι παλέτες και άλλες αναφορές δημιουργούν τεχνικές πληροφορίες ώστε να διευκολύνουν την επικοινωνία και την παραγωγή των χρωματισμένων υφασμάτων. Με το Kaledo οι σχεδιαστές διαχειρίζονται απεριόριστα «colorways» και καθώς αυτές οι πληροφορίες είναι ενσωματωμένες στο ίδιο κλωστοϋφαντουργικό αρχείο, τα αρχεία είναι πολύ πιο εύκολα στο χειρισμό. Κάθε φορά που ένα κλωστοϋφαντουργικό σχέδιο τροποποιείται, τα «colorways» του ακολουθούν αυτόματα την αλλαγή, καταργώντας την ανάγκη να τροποποιηθεί ξεχωριστά κάθε μεταβολή χρώματος. Το «Kaledo» είναι πλήρως συμβατό με .ase, .aco και .act χρωματικές παλέτες και περιλαμβάνει επίσης μια εποχιακή παλέτα η οποία είναι κοινή σε όλη την πλατφόρμα της Lectra. Το «Kaledo Suite» περιλαμβάνει

ενσωματωμένες δυνατότητες για την αυτόματη παραγωγή των πρότυπων εκθέσεων της βιομηχανίας όπως τεχνικές πληροφορίες για την παλέτα, υπομνήματα κ.ά. Όπως όλα τα προγράμματα, καθώς η τεχνολογία αναπτύσσεται και οι απαιτήσεις αυξάνονται, το Kaledo έχει κάποια περιθώρια βελτίωσης.

6.2 ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Γυναικεία παραδοσιακή φορεσιά της Τριγλίας (Μ. Ασίας), σχεδιασμένο με την βοήθεια του προγράμματος Kaledo.

Ανδρική παραδοσιακή φορεσιά της Τριγλίας (Μ. Ασίας), σχεδιασμένο με την βοήθεια του προγράμματος Kaledo.

7.ΓΛΩΣΣΑΡΙ

❖ A

✚ **αλλάγια, τα** : αλλαξιά, φορεσιά

✚ **αμπάς, γιαμπάς, ο** : αντρικό πανωφόρι φοδραρισμένο με γούνα

✚ **αναλεχτό, το**: είδος κεντήματος του αργαλειού *ανεβατό*, το : είδος βελονιάς για κέντημα

✚ **αξάι, ξάι, το** : μονάδα μέτρησης των μαργαριταριών, ίσο με 1,5 δράμι. Μεταφορικά, το μαργαριτάρι και το μαργαριταρένιο κόσμημα. *άρμα*, η : περιδέραιο με μεγάλο φλουρί

✚ **αρμαθιές, οι** : επιστήθιο κόσμημα με πολλά χρυσά νομίσματα

✚ **αρραβώνας, ο** : αντρικό γαμήλιο δαχτυλίδι

✚ **αντέρι**: αντρικό ζακέτο με μανίκι, νυφικός επενδύτης

❖ B

✚ **βράκα ή βράκες** : το βασικό ανδρικό και γυναικείο ρούχο, η όλη φορεσιά των Παλατιανών

✚ **βρακί, το** : γυναικείο εσώρουχο

- ✚ **βρακοζώνα, η ή βρακοζώνι, το** : υφασμάτινη ταινία που συγκρατεί τη γυναικεία βράκα
- ✚ **βρακοθελιά, η** : η πτυχή για το πέρασμα της βρακοζώνας και το κορδόνι που συγκρατεί τη βράκα **βρακοπόδι, το** : το κάτω άνοιγμα της βράκας και κεντητό ύφασμα που στολίζει τους αστραγάλους

❖ Γ

- ✚ **γελέκι, το** : ανδρικό τσόχινο γιλέκο
- ✚ **γιαλελί, το** : ανδρικό βελούδινο γιλέκο
- ✚ **γιαντερί, αντερί, το** : είδος γυναικείου πουκάμισου
- ✚ **γκεμιτζής, ο** : θαλασσινός, ναυτικός
- ✚ **γκιορντάνι, το** : αρμαθιά
- ✚ **γλάστρα, η** : σχέδιο κεντήματος
- ✚ **γούγια, η** : ούγια, ρίγα σε υφάσματα
- ✚ **γούνα, η** : είδος γυναικείου πανωφοριού
- ✚ **γουνάκι, το** : γυναικείο κοντογούνι

❖ Δ

✚ **δίμιτο,το** : βαμβακερό ύφασμα από 4 μιτάρια και 4 πατήτρες

❖ Ε

✚ **ενδυμασία, η** : φορεσιά ευρωπαϊκής μόδας, φουστάνι

❖ Ζ

✚ **ζιπούνι, το** : είδος γυναικείου ζακέτου

✚ **ζουμπεκι**: είδος μεταξωβελονιάς (Παλάτια)

✚ **ζουμπεκί, το** : είδος βελονιάς για κέντημα ζουνάρι, το : ανδρικό ζωνάρι

❖ Κ

✚ **καβάδι, το** : παλαιό γυναικείο ένδυμα, ανδρικός επενδύτης

✚ **καδένα, η** : χρυσό κορδόνι

- ✚ **καλεμκερί, το** : είδος βαμβακερού εμπριμέ υφάσματος

- ✚ **κανκονράκι, το** : είδος γυναικείου κεφαλομάντιλου

- ✚ **καπαμάς, ο** : είδος γυναικείου επενδύτη

- ✚ **καραβάνα, η** : καθημερινή γυναικεία βράκα

- ✚ **καραβοκεροι, οι**: καπεταναίοι

- ✚ **κασερλίδικια, η** : γυναικεία πουκαμίσια από βαμβακερό

- ✚ **κιναράτος, -η, -ο** : ριγωτός

- ✚ **κινάρι, κενάρι, το** : ρίγα σε υφαντά

- ✚ **κιρλάντα, η** : παλαιό γυναικείο κόσμημα

- ✚ **κοϊμτζής, ο** : χρυσοχόος

- ✚ **κοντογούνι, το** : είδος γυναικείου ζακέτου

- ✚ **κουκουνάρα, η** : κεντητό μοτίβο στο βρακοπόδι του γυναικείου σαλιβαριού, διακοσμητικό φουντάκι της αντρικής καλτσοδέτας

- ✚ **κουκουναράκια, τα** : σχέδιο μπιμπίλας και τύπος σκουλαρικών

✚ **κουρσαζο**: στηθόδεσμος

✚ **κουντούρες, οι ή κουντούρια, τα** : είδος παπουτσιών

✚ **κουτουνί, κουτ'νί, το** : είδος μεταξωτού υφάσματος

✚ **κουτσούκα, κουτζούκα, η** : γυναικείο χειμωνιάτικο εσωτερικό γιλέκο

✚ **κουτσούρι, το** : γυναικείο εσωτερικό γιλέκο ειδικής χρήσης

❖ Λ

✚ **λαχουράκι, το** : είδος μάλλινου υφάσματος

✚ **λιμπαντές, λιμπατές, ο** : είδος γυναικείου ζακέτου

✚ **λινοβράκι, το** : εσωτερική γυναικεία βράκα

❖ Μ

✚ **μαμούκι, το** : είδος γυναικείου κεφαλομάντιλου

✚ **μαμούκωμα, το** : ο τρόπος δεσίματος του μαμουκιού

- ✚ **μαμουκώνουμαι** : φορά μαμούκι, μαντιλώνομαι

- ✚ **μελ'τζάνες, οι**: τύπος σκουλαρικών

- ✚ **μηλόγουνα, η** : είδος μακριού πανωφοριού

- ✚ **μισοφόρι, μισόφουστο, το**: εσωτερικό μεσοφόρι νεότερης εποχής

- ✚ **μπιμπίλα, η** : λεπτή δαντέλα της βελόνας

- ✚ **μπουρουντζούκι, το** : είδος υφάσματος από ακατέργαστο μετάξι

- ✚ **μπουχασένιος, -α, -ο** : ραμμένος από μπουχασί

- ✚ **μπουχασί, το** : είδος βαμβακερού υφάσματος μπουχουράκι, μποχοράκι, ποχοράκι,

- ✚ **μπουχουρί, το** : είδος βαμβακερού υφάσματος

- ✚ **μύργαλα, τα** : αμύγδαλα, τύπος σκουλαρικών μύργαλο

- ✚ **μυργαλιά, η** : σχέδιο κεντημάτων

❖ Ξ

✚ **ξάγια, τα** : βλ. αξάι ξογαλάζιο, το : χρυσογάλανο χρώμα ξομπλιαστό, το : είδος κεντήματος του αργαλειού

❖ Π

✚ **πανονβράκι, πανωβράκι, το** : βράκα, σαλιβάρι πανοντσάκατο

✚ **πανωτοάκατο, το** : γυναικείο κόσμημα της κεφαλής

✚ **πασούμια, τα** : είδος γυναικείας παντόφλας

✚ **πατατούκα, η** : είδος ανδρικού επενδύτη

✚ **ποσάκι, το** : μικρό μεταξωτό μαντίλι

❖ Σ

✚ **σαγιάς, ο** : είδος υφάσματος και είδος επενδύτη παλαιότερης εποχής

✚ **σάκος, ο** : είδος γυναικείου πανωφοριού

✚ **σαλιβάρι, σαλβάρι, το** : ανδρική και γυναικεία καλή βράκα

✚ **σαντάλα τον κεφαλιού, η** : γυναικείο κόσμημα της κεφαλής

✚ **σάρπα, η** : είδος γυναικείας καρφίτσας

✚ **σέλα, η** : οι πτυχές της βράκας ανάμεσα στα πόδια

✚ **σερβέτα, η** : λουρίδα υφάσματος για τον κεφαλόδεσμο

των κτηνοτρόφων

✚ **στιβάλια, τα** : ανδρικές μπότες

✚ **σώβρακο, το** : ανδρικό εσώρουχο, είδος κοντής βράκας

εργασίας

❖ I

✚ **τεπές, ο** : φεσάκι

✚ **τζάκα, τσάκα, η** : είδος ανδρικού σακακιού

✚ **τζαλφές, τζανφές, ο** : είδος μεταξωτού υφάσματος

✚ **τζονμπές, τσονμπές, ο** : είδος επενδύτη

✚ τζοχένιος, -α, -ο : τσόχινος

✚ τσαμασίρια, τα : τα εσώρουχα γενικώς τσεβρές, ο : χρυσοκέντητη μαντίλα

✚ τσελένι, το : μπουμπάρι για τη στήριξη του πανουτσάκα-του

✚ τσιπάκι, το : είδος γυναικείου ζακέτου

✚ τσιτάκι, το : τσίτι, μπασμάς, στάμπα

✚ τσόχα: μακρύ σταυρωτό μανίκι

❖ Φ

✚ φακιόλι, το : πρόχειρο γυναικείο κεφαλομάντιλο

✚ φακιολίζομαι : δένω το φακιόλι, φορώ μαντίλι

✚ φαναράκια, τα : τύπος σκουλαρικιών

✚ φανέλα, η : είδος γυναικείου πουκάμισου, ανδρικό εσώρουχο

✚ φλούδα, η : γυναικείο ολομέταξο κεφαλομάντιλο

✚ φορεσιά, η : η γυναικεία βράκα

✚ φούστα, η ή φονστάνι, το : ευρωπαϊκής μόδας ενδύματα

✚ φουρκέτες: χάρτινες καρφοβελόνες

✚ φραγκόγωνα, η : είδος γυναικείου επενδύτη

✚ φράγκικα: ενδυμασία ευρωπαϊκής μόδας

❖ Χ

✚ χασένιος, -α, -ο : χασεδένιος, μανταπολένιος

✚ χιρκάς, ο : είδος γυναικείου επενδύτη

8.ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΤΕΣ

Η παραπάνω εργασία στηρίχτηκε κυρίως στις μαρτυρίες των Παλατιανών Βαγγελίτσας Ανδριά, Ασημένιας Βαλσαμή, Φρόσως Γιαννά, Θηρεσίας Γιασεμάκη, Θοδωρή Ηλιάδη, Μαριορίτσας Ηλιάδη, Μαρίας Κανάρη, Μαριορίτσας Κολιμάτση, Δημητρού Κουρουτζή, Ελβίρας Αογοθετίδου, Αφρούλας Μ έξη, Κατίνας Παπαδοπούλου, Ασπασίας Πολύχρονη και Ζωζώς Χάτζου.

Οι πληροφορίες τους, τα οικογενειακά τους κειμήλια, καθώς και εκείνα που φυλάσσονται στη λαογραφική συλλογή του Εκπολιτιστικού Συλλόγου Παλατιανών Ωρωπού στάθηκαν πολύτιμα για τη μελέτη της παλατιανής φορεσιάς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΓΕΔΕΩΝ ΙΩ. ΜΑΝΟΥΗΛ: Προικόννησος, έκδ. Otto Keil, Κων\πολις, 1895.

Θ. Σ. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ: Η νήσος Μαρμαράς, ανατύπωση εκ του εγκυκλοπαιδικού ημερολογίου Σ. Ν. Ζερβοπού λου, εν Σταμπούλ, 1937.

Ε. ΒΑΛΣΑΜΗΣ - Ν. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΗΣ: Προικονησιακά ιστορικά, Αθήναι, 1940.

ΝΙΚ. ΣΩΤ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΗΣ: Μαρμαρονησιώτικη εθιμογραφία, ανάτυπον εκ των Μικρασιατικών Χρονικών, τ. ΙΔ\ Αθήναι, 1970.

ΑΝΤ. Σ. ΜΑΡΜΑΡΙΝΟΣ: Η γυναίκα στην Προικόννησο, Θεσ\νίκη, 1984.

• Η ψαρική στο Μαρμαρά, Θεσ\νίκη, 1984.

- Οι Μαρμαρινοί, Αθήνα, 1990.

- Ο ναυτικός βίος και η ξενητιά στο Μαρμαρά, Αθήνα, 1993.

ΣΠΥΡ. ΝΕΣΤΟΡΙΔΗΣ: Προκονησιακά και εθνικά ενθυμήματα, εκδ. Δωδώνη, Αθήνα 1992. ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ Μαρμαρινά Νέα, Πειραιεύς-Αθήναι, 1946-1971.

ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ ΙΩΑΝΝΑ:ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΤΟΠΙΚΕΣ ΕΝΔΥΜΑΣΙΕΣ , ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ , ΝΑΥΠΛΙΟ 2000

ΕΝΔΥΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ/1: ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΠΡΩΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ , ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ , ΝΑΥΠΛΙΟ 2000

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΡΙΓΛΙΑΣ , ΡΑΦΗΝΑ

Άννα Μιχοπούλου

Μ.Α., Επιστημονική Συνεργάτιδα του Δήμου Ραφήνας
για την Τοπική Ιστορία

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ